De Indische kwestie

door

Dr S. U. ZUIDEMA

MISSIONNAIR PREDIKANT TE SOLO

Uitgegeven door T. Wever - Franeker

DE INDISCHE KWESTIE

door

Dr S. U. ZUIDEMA

Missionnair Predikant te Solo

UITGEGEVEN DOOR T. WEVER - FRANEKER

Woord vooraf

Indië en Nederland staan anno Domini 1946 op een tweesprong.
Als Missionnair-Predikant en Anti-Revolutionnair bezweek ik voor den aandrang over de Indische kwestie op den Partijdag te spreken.
Daar deze kwestie recht heeft op aller aandacht en zeker ook op die van ons Calvinistisch volksdeel, is 't misschien niet ongewenscht, deze rede in druk te doen verschijnen. Ook koester ik de hoop, dat belangstelling voor ons standpunt en getuigenis niet tot den engeren kring van geestverwanten beperkt blijft.
Moge dit referaat tevens bijdragen tot het wegnemen van misstanden en misverstanden binnen en buiten eigen kring rondom ons Anti-Revolutionnair getuigenis.

De Indische kwestie ligt voor onze deur. Het doet er niet toe, van uit welke gezichtshoek ge haar in oogenschouw neemt, telkens komt ge tot de slotsom, dat zij voor *ònze* deur ligt. Voorzoover mij bekend, wordt dit ook door niemand ontkend. Zelfs niet door de communisten, die er anders maar graag op uit zijn, om levensverbanden, die niet geëxploiteerd kunnen worden voor communistische ideologieën en geweldenarijen, door te snijden of te verloochenen. Ook wordt dit niet door de Indonesiërs zelf ontkend, voor wie de Indische kwestie wel in de eerste plaats beheerscht wordt door den vasten wil, langs gewelddadigen of vredelievenden weg de tot nu toe geldende verhoudingen tusschen Nederland en Indië bij den wortel te wijzigen.

Toch doen wij goed, reeds bij den aanvang voorzichtig te zijn met den eersten aanvat. Want deze aanvat beslist over al wat hierop volgt. Die eerste aanvat spreekt niet zoo vanzelf, als men ons wel eens wil diets maken. Bij rustige bezinning blijkt, dat er onderling ver uiteenloopende wijzen zijn, waarop de huidige Indische kwestie wordt bekeken en aangepakt. En elk van die wijzen van aanpak blijkt even vanzelf te spreken voor hem, die dezen weg bewandelt als zij dengene, die op een andere wijze begint, tegen de borst stuit.

Bij het ontdekken hiervan is de menschelijke geest licht geneigd, zich in een sceptische houding uit het vraagstuk terug te trekken en zich er buiten te plaatsen in zelfstreelenden hoogmoed, die zichzelf wijs maakt, dat men *bóven* de twist is uitgekomen, omdat men er *búiten* terecht kwam. Hier komt dan nog onder de christenen en religieus-voelenden de verleiding bij, deze hoogmoedige scepsis in het kleed van den deemoed te hullen, die zich in het voetspoor van Thomas à Kempis uit de twistzieke en eergierige menigte afzondert in de binnenkamer en het bidvertrek en zich uitsluitend wil ophouden met „God en de ziel".

Wie bij de Heilige Schrift leeft, kent deze verleiding. Maar hij strijdt er ook tegen, want hij leert haar in haar verleidelijk, door en door zondig karakter doorzien. Maar tevens is hij, dank zij het licht der Schrift, van te voren reeds gewaarschuwd. Hij weet, dat er sinds den zondeval niets zoo vanzelf spreekt als het verschil in den eersten aanvat aller dingen en vragen: Hij weet ook, dat voor het bedorven gemoed en verduisterd verstand der menschen niets zoo vanzelf spreekt als de weg en de leer der zonde. En hij weet ten derde, dat hij niet kiezen mag uit de vele direc-

tieven, die voor den eersten aanpak in de geschiedenis der menschen worden aangeprezen; maar dat het richtsnoer voor deze „beginselen" hem in Gods Woord geopenbaard wordt. Vraagt ge naar het richtsnoer, dat naar Gods Woord onzen aanvat van de Indische kwestie moet beheerschen, dan geloof ik, dat wij bij ons Bijbelsch onderzoeken uitkomen met bij wat de Bijbel ons onthult, wanneer daar over *den naaste* gesproken wordt. Indië ligt als de naaste voor onze deur.

Zeggen wij het zoo, dan bedoelen wij niet een beschouwing toe te voegen aan een in zichzelf onzijdige werkelijkheid, maar dan staan wij in het licht der Schrift, die ons de werkelijkheid openbaart. Zoo is ten diepste de werkelijke verhouding tusschen Nederland en Indië vandaag aan den dag. In het verleden van de historie der aanraking en verbindingen tusschen Nederland en Indië ligt dit heden der verhouding, waarin Indië ons door Gods leiding tot onzen naaste is geworden. Wij zouden zeer reactionnair zijn, indien wij deze werkelijkheid zouden verwaarloozen of verloochenen.

De grondwet van ons Koninkrijk der Nederlanden moge deze werkelijkheid niet onthullen, zij is er echter niet mede in strijd en er zelfs in geworteld.

Doch niet de letter van deze grondwet fundeert deze verhouding van ons tot Indië: zij legt hoogstens iets vast, constateert en maakt tot geldend recht. Niet aan haar hebben wij te danken, dat Indië onze naaste is, doch aan het feit, dat Indië onze naaste werd, hebben wij deze grondwet te danken.

Nu is het zeer opmerkelijk, dat Christus aan de nationalistische verenging van de leer van den naaste, zooals zij in Zijn dagen door Farizeesche verduistering onder het Joodsche volk leefde, in Zijn gelijkenis van den barmhartigen Samaritaan den doodssteek gaf. De Joodsche godsdienstige rassenwaan werd hier door Christus aan de kaak gesteld. En tegelijkertijd hield het valsch Judaïstisch nationalisme geen stand tegen Christus' critische belichting.

Doch even opmerkelijk is het, dat Christus ter bestrijding van dit raciaal nationalisme niet de toevlucht nam tot de leer van een wereldburgerschap, of tot die van een algemeene broederschap der menschheid. Maar Christus koos Zijn standpunt in het uiterst concrete en historische begrip van den naaste: den mensch, dien God mij op mijn weg plaatst. De nationale gedachte werd door Christus niet vernietigd ter wille van een internationale broederschap der menschheid, maar zij werd door Christus gelouterd en van haar absolutistische dwaling gezuiverd.

Nu mag men over de historie, langs welke Indië op onzen weg kwam, oordeelen zoo men wil, dit oordeel kan nooit de gedachte rechtvaardigen, dat Indië in den weg der historie niet onze naaste is geworden. Zoo dicht ligt Venezuela niet voor onze deur, zoo na ligt New-Founland niet aan ons hart. Dit verandert niet, ook al zouden er geen nazaten van den Nederlandschen stam in Indië gevestigd zijn. Maar nu dit wél het geval is, geldt dit des te sterker. Onze eerste aanvat is door deze religieuze grondverhouding bepaald. Hij wordt er door gedragen en er ook door begrensd. Schrift en historie onthullen ons hier gezamenlijk, dat wij in Indië met onzen naaste te doen hebben. En nu moge er theoretisch nog over gediscussiëerd worden, in hoeverre de historie normatief geacht kan worden, deze discussie mag toch in elk geval niet tot zulke resultaten leiden, dat wij het gezicht op onzen naaste kwijtraken en de normeerende kracht van deze religieuze, zeer concrete, historisch ontstane grondverhouding uit het oog verliezen.

Leiding Gods en menschelijke roeping

De Heere regeert, en Hij doet al wat Hem behaagt. Het lot van den enkeling en van de natie, van volkeren en werelddeelen is verborgen in den schoot Gods, is bepaald door Zijn Raad en wordt geleid door Zijn souvereinen wil. Wij staan niet in Zijn Raad, bepalen Zijn wil niet en regeeren niet mee. Zelfs in ons gebedsleven niet.

Wel zeer machtig is de Schriftuurlijke openbaring, dat deze souvereine Godsregeering ons niet van onze verantwoordelijkheid ontslaat, en ook onze verantwoordelijkheid niet in een hoogspanningsverhouding tot Gods regiment brengt. Zij wordt ons integendeel onthuld als de rust, waarin wij treden mogen, vóór onze verantwoordelijkheid aanvangt. Het staat niet aan ons, de souvereine leiding Gods in de historie te verbinden met onze verantwoordelijkheid. Doch wij aanbidden het mysterie Gods, dat ons verstand te boven gaat, waarnaar God bij machte en willens is, om onze verantwoordelijkheid in harmonie te brengen en dienstbaar te maken aan Zijn majesteitelijk beleid.

Onze verhouding tot Indië is voor de toekomst, zooals zij in het verleden geweest is, een verhouding van Gods souvereiniteit en providentie. Dit geeft aan ons beleid de diepste rust. Wij behoeven niet in den Raad Gods te staan, en hebben niet de gigantische taak, in Zijn troon te zitten en de historie van Nederland en Indië te sturen. En evenmin hebben wij den strijd tegen het noodlot, creatief of tragisch, aan te binden. Deze spanningen moeten ons vreemd blijven.

't Eenige, wat òns in onze verhouding tot Indië te doen staat, is, wat God ons er in op onze handen legt. Hier geldt het woord der Schrift, dat wij hebben te zien in het gebod en blind te zijn in de toekomst.
De Indische kwestie is een zaak Gods. Het is noodig, dat wij elkander hieraan herinneren. De neiging, voorzienigheid te spelen, zit den mensch in het bloed. En blind te willen zijn in de toekomst is een levenskunst, die heel wat zelftucht vraagt. Vooral, omdat wij de hebbelijkheid hebben, liefst uit de mogelijke gevolgen de daad van vandaag te willen aflezen. Zooals wij omgekeerd uit het feit, dat wij gelijk krijgen in den afloop, lichtvaardig afleiden, dat wij „dus" gelijk hadden in het verleden, zwerend bij de leer: „Weltgeschichte-Weltgericht".
Maar verbonden met deze roeping, blind te zijn in de toekomst, geleid door het geloofsvertrouwen, dat de Heere regeert wijs, rechtvaardig en goed, hebben wij ook de roeping, verantwoordelijkheid te aanvaarden, waar God die aan ons oplegt. In onze verhouding tot Indië is ook zulk een verantwoordelijke zijde voor ons aanwezig. De Heilige Schrift nu laat ons over onze verantwoordelijkheid niet in het duister tasten. Wij vinden in Gods Woord bij monde van Christus de religieuze grondwet voor ieders verantwoordelijkheid tegenover zijn naaste duidelijk uitgesproken. Wij hebben immers hierin God en den naaste te dienen. Heel de inhoud der Heilige Schrift werd door Christus in dezen norm der religieuze grondwet saamgetrokken: de roeping, God lief te hebben boven alles en allen, en onzen naaste als onszelf. Deze liefde kan geen liefde zijn, wanneer zij zich niet richt naar de ordinantiën, die God ons in Zijn Woord voor de samenleving geeft, en die zoowel op de eer van God als op het heil van den naaste afgestemd zijn. Liefde van menschen kan nooit anders dan in het dienen en van-dienst-zijn tot uitdrukking komen. Daar zijn wij menschen voor, en daar is God God voor. Het is de principiëele gehoorzaamheid aan deze religieuze grondnorm voor alle verkeer met den naaste, die in den Bijbel bekend staat onder de vreeze Gods of de Godsvrucht. Op humaniteit, die niet in zulk een godsvrucht verankerd is, is de Bijbel niet gesteld. En Godsvrucht, die niet linea recta naar deze naastenliefde heen koerst, is ook voor den Bijbel een onbestaanbaar ding. In de vreeze Gods wordt de religieuze grondwet voor het verkeer met den naaste beaamd, aanvaard en met Gods genade in praktijk gebracht, hoe gebrekkig, ja zondig besmet deze betrachting van Gods wil ook voor het zelfbesef van den geloovige zijn moge.

Toen in het begin van deze eeuw ons staatkundig beleid in betrekking tot onze koloniën van Overheidswege gesteld werd onder het stuwend beginsel, dat Nederland een zedelijke roeping jegens Indië te vervullen had, drukte deze zelfde vreeze Gods haar stempel op ons politiek gedrag. De uitdrukking „zedelijke roeping" mocht ook voor den humanist dier dagen aanvaardbaar zijn en overgenomen worden ter aanduiding van wat wij, naar humanistische overtuiging, jegens Indië schuldig waren te doen. Maar voor de toenmalige Overheid had deze term toch een dieperen zin. Zij was geboren uit het hernieuwd besef, dat Indië onze naaste is, en dat wij ons in onze verantwoordelijke verhouding jegens onzen naaste moesten oriënteeren aan de religieuze grondwet, welke de Bijbel en Christus ons voor zulk een verhouding ontsloten hadden.
In de discussie rondom Indië van de laatste maanden is van bepaalde zijde nog al eens gebruik gemaakt van de tegenstelling tusschen leiden en dienen. Nederland — zoo heet het dan — leide Indië niet langer, maar diene het! Het wil ons voorkomen, dat deze tegenstelling in den grond der zaak valsch is, en misleidt. Tusschen liefdeloos overheerschen (of uitbuiten) en liefdevol leiding geven ten bate van den geleide ligt een even diepe kloof als tusschen liefdeloos dienen en liefdevol leiden. Leiden en dienen zijn geen tegenstellingen van moreelen, laat staan van religieuzen aard! Een sociale dienstverhouding is dikwijls religieus gezien een ondienst! De vraag, waarvoor wij momenteel gesteld zijn, is niet die van leiden of dienen, maar is deze: Of Nederland op dezelfde wijze, waarop het, althans in voornemen en strekking, sinds het begin van deze eeuw Indië wilde dienen, nu nog zijn zedelijke roeping jegens Indië ten uitvoer kan brengen. Stellig nu niet voor het eerst is Nederland zich, als christennatie van zijn religieus-bepaalde roeping jegens Indië bewust geworden. Het is zelfs zeer de vraag, of de huidige wijze, waarop leidende instanties het Nederlandsche volk tot dienst aan Indië bewegen willen, religieus wel zoo diep geworteld en zoo Bijbelsch verantwoord is als in het begin van deze eeuw in den boezem onzer regeering en in ons parlement het geval was met de toenmalige Indische politiek.

Christelijke politiek

Waar nu de Nederlandsche christenheid in de laatste twee decenniën „bezocht" wordt met de herhaalde critische vraagstelling, aan welke eischen een gedragslijn moet voldoen, om zich als christelijk te onderscheiden, komt het mij niet

overbodig voor, ook in de Indische kwestie deze vraag onder de oogen te zien.
Eigenlijk hebben we hier niet met een critische vraagstelling, doch met een crisis-verschijnsel te doen. Want de stellers van deze vraag leven zelf reeds uit het ontkennend antwoord. Zij erkennen geen christelijke levenshouding of levenswijze meer. Met al de scherpte van hun intellectueel en moreel vermogen theologiseeren zij het christelijke uit deze wereld weg. Rechtmatige critiek op veel, dat onder christelijke vlag uitvoer, doch niet van christelijke werkzaamheid op christelijk erf afkomstig was, sloeg door in een hypercritische en liefdelooze vernietiging van christelijke levensenergieën en vormgevingen. Ook op politiek erf hebben wij met deze strooming en haar verwoestende uitwerkingen nog dagelijks te kampen. Al zullen we goed doen, met dankbaar te zijn voor de meedoogenlooze wijze, waarop zij allen christelijken schijn op politiek gebied ontmaskeren. Dat kan alleen maar het batig slot onzer christelijke activiteit vergrooten.
Met het oog op deze critische vraag, die ons oproept om rekenschap af te leggen van ons politieke gedrag, voelen wij behoefte, uit te spreken, dat het ons voorkomt, ons staatkundig beleid in de Indische kwestie een christelijk beleid te mogen noemen, indien dit beleid gedragen, gestempeld, bezield en begrensd wordt door de religieuze grondwet, waarvan wij spraken, en door de onvoorwaardelijke aanvaarding van deze levenswet.
Verliezen wij deze grondwet uit oog en hart, dan werkt ons geloof niet meer door de liefde, en vroeg of laat ontspoort de praktijk van ons leven. Is de Indische kwestie voor ons een technisch-staatkundig vraagstuk, dat eer om bekwame politici en diplomaten roept dan om staatslieden, die de zaak van Indië vanuit Nederlandsche posten dienen willen, dan hebben wij de overlijdensacte van ons christelijk beleid onderteekend. Ontleenen wij de bezielende impulsen voor onze behandeling van het Indische vraagstuk aan belangen, buiten Indië gelegen en trachten we dan voorts de Indische belangen zooveel mogelijk aan deze niet-Indische belangen aan te passen, dan staan wij schuldig aan overtreding van de religieuze grondwet, die ons gedrag beheerschen en bezielen moet. Van christelijk beleid is dan nog alleen op Farizeesche wijze en dies in feite heel geen sprake meer. Maar aanvaarden wij deze grondwet voor ons Indische beleid, geeft zij de diepste bezieling en de onvoorwaardelijke begrenzing aan ons politieke gedrag, dan mogen we ook aan ieder het moreele recht ontzeggen, ons beleid

nu eens reactionnair dan weer revolutionnair te heeten! Want het is dan geworteld in de vreeze Gods en in het geloof, dat de wereld van reactie en revolutie overwint.

Nederland een christen-natie?

Het is al driekwart eeuw geleden, dat Dr. Kuyper sprak van het Calvinisme, oorsprong en waarborg onzer constitutioneele vrijheden. Het Nederlandsche staatsbestel mocht, naar deze visie, nog den naam van een uitgesproken christelijk staatsbestel dragen. Het christelijk karakter onzer natie was in de achttiende en negentiende eeuw wel aangevreten, doch nog niet onderwoeld. Zelfs kunnen we spreken van een diepingrijpende kentering ten goede in de jaren, die toen volgden. Het meerendeel van ons Nederlandsche volk sprak zich meer dan eens uit voor een christelijk politiek beleid, dat niet naliet, ook in de toenmalige Indische kwestie vrucht te zetten.
Helaas valt niet te ontkennen, dat het sinds den eersten wereldoorlog met het geestelijk leven van ons volk bergafwaarts is gegaan. Nu zelfs minder dan een eeuw geleden, ondanks krachtige opwaking van Roomsch-Katholicisme en Calvinisme in de tweede helft der vorige eeuw en in het begin van onze eeuw, kan ons volk eenigszins met recht een christelijk volk genoemd worden. Een scherpe analyse van den huidigen stand van ons Nederlandsche volk bood ons Prof. Kraemer in zijn: Op welken grondslag! En wie de geschriften van Huizinga gelezen heeft, ontkomt niet aan den smartelijken indruk, dat ons Nederlandsche volk al meer vervreemdt van zijn eens christelijke grondslagen. Wanneer Prof. Kraemer in het tweede gedeelte van vermeld geschrift, ondanks zijn analyse van de huidige situatie, concludeert, dat Christus de grondslag voor ons volksleven is, moet ons de opmerking van het hart, dat hier de wensch blijkbaar de vader der gedachte is geweest. Want zulk een een uitspraak verdraagt zich toch wel in het geheel niet met de voorafgaande uiteenzetting. En het praktische effect van zulk een slotsom en leidraad kan niet anders dan een verdoezeling der tegenstellingen, zoo niet een verdergaande ontkerstening van ons volksleven beteekenen. De verwachting, die sommigen van ons in den bezettingstijd koesterden en om welker vervulling door ons gebeden werd, dat n.l. deze bezoeking Gods de voortgaande ontkerstening van ons volk en volksleven zou stuiten, is helaas niet in vervulling gegaan. Er bestaat vandaag minder dan gisteren kans op een christelijk eenheidsfront, gebaseerd op aanwezige vreeze Gods en gehoorzaamheid in liefde aan de Heilige Schrift.

We hebben ernstig met dezen feitelijken toestand rekening te houden. En liever dan ons over te geven aan de illusie, dat Christus de grondslag van ons volksleven is — een illusie, die op ontgoocheling moet uitloopen! — doen we, wanneer we nuchter-zakelijk de werkelijkheid onder de oogen zien, en constateeren, dat ons Nederlandsche volk niet meer zoodanig op den grondslag van de aanvaarding der Schriftuurlijke religieuze grondwet staat, dat een beroep op haar het hart van ons volk zou raken. God wordt al meer een ver begrip, godsdienst een afkeurenswaardig of loffelijk zielkundig verschijnsel, en Gods Woord een macht, die buiten het leven staat.

De noodzaak eener A.R.-partij nu

Voor sommigen is het voortbestaan van de A.R.-partij na dezen tweeden wereldoorlog een teleurstelling. Zij hadden gehoopt op een nationaal eenheidsfront, dat boven de verouderde verschillen en geschillen, die het Nederlandsche politieke partijwezen van voor dezen oorlog bepaalden, zou weten uit te komen op het niveau van nationale eendracht, zoo uiterst gewenscht in deze tijden van nationalen Nederlandschen nood. Er zijn er onder deze teleurgestelden, die volmondig en van heeler harte gewonnen geven, dat er in het verleden rechtmatige redenen waren, die ons en onze vaderen noopten tot een politieke partijformatie, die bij de christelijke antithese leefde. Maar deze antithese, hoe juist ook in het verleden, had haar vruchten gedragen; en de staatkundige erkenning van deze vruchten zou waarborg te over bieden, dat ons Nederlandsche volk herleving van een politieken strijd, die de zege der rechtsche politiek in het verleden opnieuw in twijfel zou stellen, niet spoedig begint of wenscht.

Deze strijd rondom het goed recht der antithese is nog niet uitgestreden. Er zijn voorstanders en tegenstanders. De antithese zelf is mede inzet. Het ligt niet op onzen weg, hierop nu in te gaan. Wel moet ons de opmerking van het hart, dat deze strijd rondom het goed recht der antithese in de politiek niet van vandaag is. Het is de eenvoudige voortzetting van den alouden strijd. Ook in het verleden werd de politieke scheidslijn, die door de rechtsche politici getrokken werd, door de linksche partijen niet aanvaard. Van wijziging van het front, van vernieuwing zou slechts gesproken kunnen worden, indien eindelijk de oogen ook aan de overzijde open gingen voor de waarheid, in de antithese-gedachte belichaamd. De erkenning van het goed recht der antithese in het verleden zou dan eerst waarde

hebben, indien men die antithese nam, voor wat zij ook toen wilde zijn. Immers, zij beteekende de politieke belijdenis, dat de staatkunde geöriënteerd moet zijn aan de religieuze grondwet, ons in de Heilige Schrift ontsloten en belicht, en dat de christelijke staatkunde ontspringt bij de sprengen van de geloofshoorzaamheid aan deze religieus-christelijke norm. Deze these werd vroeger aangevochten en tegen deze politiek werd verzet aangeteekend. Wat bedoelde de antithese anders dan ons verzet tegen dit verzet? Ook al zou dit verzet heden ten dage niet meer bestaan — desneen! — dan nog zou het goed recht dezer *these* onaangevochten blijven, ja zelfs hartelijke instemming verwerven. En zoolang dit recht en deze roeping blijven bestaan, zoo lang blijft christelijke partijformatie der christen plicht.

Niet licht wordt de winst, aan zulk een christelijke partijformatie te danken, overschat. De Indische kwestie kan hier ter adstructie dienen. Het is toch maar niet toevallig, dat de beide politieke partijen in ons land, die zich aan de norm der Heilige Schrift oriënteeren, tot nu toe in gesloten front éénzelfde standpunt innemen. De verklaring er van ligt voor de hand. Deze eendracht is geen gevolg van partijdiscipline, nog minder van reactie of revolutie, maar zij is geboren uit het feit, dat uit één en het zelfde beginsel geleefd en gedacht wordt, wijl allen op den zelfden Bijbelschen grondslag staan, en wij elkanders hart en consciëntie kunnen vinden, doordat wij ons gebonden weten aan de religieuze grondwet der Heilige Schrift.

Bovendien lijkt het mij niet ondienstig, er op te wijzen, dat onze positiekeuze in de huidige Indische kwestie ons op dit front tot de antithese heeft opgeroepen en dat men, hoe zeer men ook in het algemeen debat aan deze antithese bestaansrecht ontzegt, haar in feite in de Indische kwestie met woord en daad aanvaardt. Dat deze antithese vandaag uitmondt in een tegenstelling met de links-revolutionnaire groepen van ons volksdeel en ons voorloopig in het praktisch beleid doet samengaan met de rechts-revolutionnairen, sluite ons de oogen niet voor het feit, dat wij in den wortel even ernstig verschillen van deze vrijzinnigen, en dat dit wel eens eerder en zoo mogelijk nog ernstiger aan den dag kan treden, dan van die zijde verwacht wordt.

Wat is democratie?

Wij leven onder de hypnose van de democratie. Wij worden er zelfs meer door geleefd, dan dat wij er uit leven. Onder de overweldiging der fascistische en nationalistische wereldmachten, werd door velen aan de innerlijke kracht der

democratische beginselen getwijfeld. 't Ging er mee als met het humanisme, dat zich een tijdlang met den ondergang bedreigd voelde. Maar dra bleek de leuze der democratie in dezen tweeden wereldoorlog voor de geallieerden de standaard te zijn, waarachter alle deelgenooten en volksgroepen zich wilden vereenigen. De oorlog werd een strijd voor het behoud der democratie. De bleeke actie, in het midden der dertiger jaren voor „Eenheid door democratie", gevoerd, werd door een gelijknamige wereldbeweging verduizendvoudigd. Het behoort nu tot den goeden toon, dat men vóór alle dingen democraat is. Er bestaat momenteel eigenlijk zoo goed als geen politieke beweging, die zich niet als democratisch aandient. Het Duitsche volk wordt in de democratie opgevoed; Japan wordt geleid in de richting van een democratischen regeeringsvorm. De Indonesische nationalisten willen goede democraten zijn. Het communisme vecht voor de zuivere democratie. En de christelijke partijen komen liefst als christen-democraten voor den dag. De wereldpers wedijvert onderling in democratische gezindheid en de ergste beleediging, die u vandaag kan worden aangedaan, is wel, als men u ondemocratisch noemt.

Wij doen goed, hier scherp toe te zien en ons niet terstond door dit politieke evangelie te laten enthousiasmeeren. Ongetwijfeld blijft het woord van Talma waar: De democratie is alleen veilig aan de voet van het kruis! Een woord, waarin de democratie als zoodanig tot erkenning kwam, al was het ook onder een belangrijke restrictie. Maar laten wij niet blind zijn voor het feit, dat de huidige democratie al meer vervreemd is van het Evangelie en van het christelijk geloof. De dag kan wel eens niet ver meer zijn, waarin in naam van democratie het christelijk geloof vervolgd wordt. We zijn er zelfs vrij zeker van, dat dit reeds lang in bepaalde landen een feit werd.

Dit verwondere ons niet. Democratie is niet veel meer dan een frase; een vorm, waarmee de inhoud niet overeenstemt; een leuze, die, hoe meer gehanteerd, hoe minder beteekent; een idee, die de felste contrasten in schijn overkoepelt. De Engelsche democratie is van een ander gehalte dan de Russische, de Amerikaansche dan de Fransche, de Nederlandsche dan de Indonesische. De communistische democraten van ons vaderland zijn in een onverzoenlijken strijd met de Partij van den Arbeid verwikkeld, en een apologie van een Calvinist voor democratische grondslagen van ons volksleven verschilt hemelsbreed van wat een revolutionnair-socialist als de Kadt op dit punt ten beste geeft.

Wij doen goed, ons van de moderne verafgoding der democratie bewust te distantieeren. Democratie is vandaag aan den dag een gevaarlijke verleiding voor verdoezeling der tegenstellingen en voor een prijsgave van het eigen beginsel. In de Indische kwestie zal ons blijken, dat geen der standpunten afdoende als democratisch kan worden getypeerd. In waarheid wordt hier een geestesstrijd gestreden, in Indië en in Nederland, waarin de partijen voor het oog der wereldopinie zich één voor één gaarne hullen in het kleed der democratie, maar die niet anders dan een crisis binnen de democratie beduidt. En ook zoo is ons eigen standpunt niet in wezen op volwaardige wijze weergegeven. Want het is, op den keeper beschouwd, in deze crisis der democratie niet betrokken. Het altaar der democratie is gescheurd; en tegen dit altaar, z'n afgod en z'n aanbidders, richt zich ons belijdend en profetisch getuigenis.

Karakter van de Indische kwestie

De Indische kwestie heeft meer dan één aspect. Het is niet overbodig, hieraan te herinneren. Van onze zijde is in de Tweede Kamer al eens de aandacht gevestigd op het feit, dat de opdracht, welke aan de geprojecteerde Rijksconferentie van Regeeringswege gegeven wordt, te weinig rekening houdt met die zijden van het vraagstuk, welke geen direct politiek of staatkundig karakter vertoonen. De Indische kwestie is een totaliteitskwestie. Heel het Indische leven, in al zijn doorsneden, verhoudingen en dieptelagen, is er in betrokken. Een bloot staatkundige wijziging der verhoudingen zou ten eenenmale aan de eischen des tijds te kort doen. Een feillooze en volkomen beëindiging van de (resten van) een koloniale staatkundige structuur baat niet, wanneer niet ter zelfder tijd gebroken werd met de z.g.n. koloniale mentaliteit. Deze koloniale mentaliteit vond niet alleen gestalte in de staatkundige verhoudingen, maar is in alle levensverhoudingen in Indië en naar Indië toe doorgedrongen. Het is zaak, dat nu en in de naastbije toekomst niet uit het oog te verliezen. Wel beperken we ons hier tot dit staatkundig aspect. Maar niet zonder de uitdrukkelijke verklaring, dat voor ons besef het Indische vraagstuk hierdoor maar zeer ten deele behandeling vindt. Nog een tweede beperking moeten wij ons wel opleggen. Behalve, dat het vraagstuk zelf meer dan één zijde heeft, zijn ook de partijen, in het vraagstuk betrokken, er meer dan één. Maar na het voorafgaande zal 't geen verdediging behoeven, waarom wij dit vraagstuk hier enkel benaderen van de zijde dergenen, die als Nederlandsche partij er in betrokken zijn, en dan nader bewust beperkt tot het christelijk volksdeel van Nederland.

Dit christelijk volksdeel van Nederland is drager van politieke verantwoordelijkheid. Het behoort tot de politieke *vrijheden* van ons volk, in moeizamen strijd in de tweede helft der vorige eeuw veroverd, dat wij geroepen zijn tot politieke *verantwoordelijkheid*. Aan deze verantwoordelijkheid kan zich geen christen-staatsburger onttrekken. Poogt hij dit te doen, dan nòg blijft zijn gedrag door deze door hem afgeworpen verantwoordelijkheid bepaald. Wij kunnen ook deze verantwoordelijkheid niet delegeeren aan vertrouwensmannen en nog minder aan deskundigen. Deskundige voorlichting is nuttig en noodig; en zonder vertrouwen in partij-leiders en persmannen zal het niet gaan. Maar deze deskundigheid en dit vertrouwen kunnen ons van onze eigen politieke verantwoordelijkheid niet ontslaan.

Onder deze omstandigheden kan o.i. de Indische kwestie, naar haar staatkundig aspect bezien, voor ons christelijk volksdeel als volgt gesteld worden: Welke gedragslijn behooren wij, gelet op de politieke verantwoordelijkheid, die aan den christen-Nederlander in onze huidige staatsinrichting toekomt, van onze Nederlandsche Overheid te vorderen en te steunen, opdat ons geweten vrij is, wanneer wij ons voor den spiegel van de religieus-christelijke grondwet plaatsen, die onze verhouding jegens Indië fundamenteel bepaalt?

Met minder komen wij als christenen niet uit. En langs anderen weg raken wij in een slob. Wij kunnen ons van het Indisch vraagstuk niet afmaken, zonder schuldig te staan voor God. En we kunnen ons er niet in begeven, of we worden geroepen, deze grondwet van het Koninkrijk der hemelen, die van ons grooter gerechtigheid vordert dan Farizeen plegen te doen, na te leven.

Maar tevens wordt onze houding jegens Indië bij zulk een vraagstelling en op dit niveau gelouterd van menschelijke, al te menschelijke gebreken en hartstochten. We mogen onszelf op dit punt wel voortdurend onderzoeken en revideeren, want de behandeling, waaraan duizenden Nederlanders in Indië hebben blootgestaan en andere duizenden nog bloot gesteld zijn, en die van de zijde van Indië hun te beurt viel, wekt zoo spoedig voor God onverantwoorde reacties en lagere hartstochten op.

Aan de andere zijde moet op het gevaar gewezen worden, waaraan vooral zendingsmenschen bloot staan. Men kan ons niet euvel duiden, dat wij overgevoelig zijn voor het oordeel der Indonesiërs en afortiori voor dat der christen-Indonesiërs.

Men moet dit niet alleen in ons verdragen, maar ook in

ons waardeeren en niet anders van ons verwachten. Een zendeling werd in Indië nog al eens wantrouwend aangezien. Hij liet zich niet zoo gemakkelijk inpassen in een politiek en geestelijk gareel als b.v. dat van de Vaderlandsche Club. Aan het koor der zelfprijzende Nederlandsche zangers van het door De Kat Angelino getoonzette: „Staatkundig Beleid enz. in Ned. Indië", ontbrak de stem der zending

Maar de grens mag ook door den zendeling niet worden overschreden. Ook door hem behoort de Indische kwestie, niet meer en niet minder, wanneer het haar staatkundig aspect betreft, enkel en alleen als een Nederlandsche en staatkundige kwestie behandeld te worden. En deze Nederlandsche-staatkundige vraag mag hij niet laten overheerschen door niet-staatkundige belangen. Ook niet door wat in zijn oogen door het belang van de zendingswerkzaamheid der Nederlandsche kerken gevorderd wordt. Het Indisch staatkundig vraagstuk is al ingewikkeld genoeg. Daar behoeven geen onjuiste complicatie's aan toegevoegd te worden. Staatkundig beleid mag niet door kerkelijke of missionnaire opportuniteit gericht worden. Deze dwaling, die wij maar al te vaak in Roomsch-Katholieke kringen ontwaarden, worde niet door christelijk-Protestantsche kringen nagevolgd.

Te ernstiger karakter krijgt deze dwaling, omdat wij daardoor de verantwoordelijkheid van het Nederlandsche christenvolk in de Indische kwestie voor eigen gedrag niet langer regelrecht onder de grondwet van het Koninkrijk der hemelen stellen. Want normgevend voor ons gedrag wordt dan de overtuiging en de wensch van den christen-Indonesiër. Ja eigenlijk die van den niet-christen onder de Indonesiërs, daar immers de zending vooral het Evangelie onder deze niet-christenen uitdraagt. Wij laten ons dan de wet voorschrijven door de eischen van de z.g.n. „missionary approach", die neerkomen op inwilliging van de wenschen van den Indonesiër. Men mag evenmin de staatkunde offeren op het altaar van de zending, als omgekeerd de zending ten offer brengen aan de eischen der staatkunde. 't Is ook niet noodig. Want een politiek, die zich onder de tucht stelt van de religieus-christelijke grondwet van het Koninkrijk der hemelen kan in beginsel niet in strijd komen met de eischen, die God aan de evangelieprediking stelt. Het Koninkrijk der hemelen is niet tegen zichzelf verdeeld!

Wij mogen den christen-Indonesiër niet dicteeren, hoe hij zich te gedragen heeft. De Indonesiër mag het ons niet, en wij mogen het niet aanvaarden. Een ieder zij in zijn *eigen* gemoed ten volle verzekerd, en niet in dat van den ander. Want wij staan en vallen onzen eigen Heer.

Ontkend mag niet, dat wij ernstig te rekenen hebben met de reactie's, die inzonderheid het beleid van ons christelijk volksdeel onder de Indonesiërs oproepen. Hun kijk op ons gedrag mag ons niet onverschillig zijn. Maar iets anders is, hun visie, hun verwachtingen, hun eischen, hun reactie's normgevend te maken voor ons gedrag. Tenslotte hebben wij ons politiek beleid alleen af te stemmen op de religieus-christelijk grondnorm, zooals zij in de concrete situatie tot den christen-Nederlander komt. Alleen in dien weg zijn wij gewaarborgd, dat wij onze christelijke roeping op staatkundig terrein nakomen.
De dominee is in de politiek een bekende figuur. Maar hij wete voor zichzelf, dat hij, toen hij de politiek in ging, de kerk uit ging. Vergeet hij dit, dan begaat hij ongelukken. Het moge hem troosten, dat hij, zoo handelende, wel de kerk uitging, maar niet buiten het Koninkrijk der hemelen kwam. Zoo kan hij politiek nog van onschatbare waarde zijn, ook al ontdekt hij dan misschien, dat hij ook op dit terrein meer „Evanliedienaar dan staatsman" is.

Een „Hollandsch" vraagstuk

Wij hebben sterk den indruk, dat de Partij van den Arbeid kras monopoliseert. Bij haar stichting eischte Prof. Schermerhorn voor haar het monopolie der vernieuwing op. En, vergissen we ons niet, dan eischt zij nu in de praktische politiek voor zichzelf, voorzoover dit maar eenigszins kan, het monopolie van volksvertegenwoordiging en nationaal besef op. Partij-dictatuur dreigt, naar het schijnt, opnieuw. Doch dit terloops en terzijde. Ook zou niets ons zoo lief zijn, terwille van „de democratie", als wanneer ons deze visie met recht betwist werd. Maar buiten discussie staat wel de eenvoudige constateering van het feit, dat het nationaal karakter, hetwelk de Indische kwestie voor het Nederlandsche volk draagt, niet door het Nederlandsche volk in zijn meerderheid politiek bij de kabinetsformatie en nadien in de Handelingen der Kamers tot uitdrukking werd gebracht. Het huidige kabinet is geen nationaal kabinet. Het kwam zonder vraag naar steun en medewerking van een integreerend deel van ons volk tot stand. Wordt deze haar geboden, dan geschiedt dit ondanks de wijze, waarop het tot stand kwam en ondanks de formatie, die tot stand gebracht werd. Dit nu kan niet ernstig genoeg betreurd worden. Want de Indische kwestie raakt o.a. aan de grondslagen van den Nederlandschen Staat. Heel ons Koninkrijk staat op het spel. Wanneer deze crisis, niet *binnen,* maar *van* het Koninkrijk der Nederlanden, geen voldoende grond geacht wordt

voor de vorming van een nationaal ministerie op de basis van een nationaal program, dan is het mij duister, welke tijden dan wél een nationaal bewind eischen. Maar de dingen liggen nu eenmaal niet anders. En feiten zijn feiten. Die laten zich niet wegredeneeren. Wel eischt der tijden nood van ons allen, die niet tot de regeeringspartijen behooren, dat wij, ter wille van de nationale zaak, zoo min mogelijk dit kabinet hinderen en zoo ver medegaan, als maar eenigszins kan. Aan ons de taak der uiterste zelftucht, om ons, waar noodig, tot de „most loyal opposition" te beperken. Het zou een onvergeeflijke fout zijn, indien wij het gezicht op de eigenlijke Indische kwestie verloren, door ons blind te staren op de „Hollandsche" kwestie, die nu deze Indische vraagstukken gedurig doorkruist. Met alle macht moeten wij voorkomen, dat de intern-Hollandsche kwestie wordt uitgespeeld ten koste van de Indische zaak en van de uitvoering der nationale taak.
Toch blijft deze intern-Hollandsche kwestie bestaan. Zij kan noch mag vermeden worden. Zij ligt er nu eenmaal. Zij mag zeker van onze zijde niet verwaarloosd worden, omdat er de diepste beginsel- en levensvragen in betrokken zijn. Zij openbaart op pijnlijke en flagrante wijze, dat ons Nederlandsche volk uit verschillende bronnen leeft en dat, wie het eene beaamt, het andere bestrijden moet. Alleen een valsche eenheidszucht dekt deze verdeeldheid toe. Zelfrespect en respect voor der anderen overtuiging zijn van dergelijk oppervlakkig bedrijf afkeerig.
Het Indisch vraagstuk heeft opnieuw een intern-Hollandsch vraagstuk van den eersten rang opgeroepen. Eenmaal opgeroepen, laat het zich niet zoo gemakkelijk meer bezweren.

Karakter van het Hollandsche vraagstuk

Deze Hollandsche kwestie in de Indische is de strijd rondom de handhaving van Gezag en Vrijheid in ons staatkundig leven ter plaatse en in het kader, waar beide behooren.
We raken hier een beginsel der Anti-Revol. staatkunde. En zeker geen afgeleid beginsel, dat varieeren kan al naar der tijden gelegenheid of de „dynamiek" van het gebeuren, de evolutie der geschiedenis. Maar een vitaal beginsel, waarmede onze christelijke politiek staat of valt. Wijzigingen in het A.R. beginselprogram grepen in deze materie nog nooit in. Dat kan niet. Want dit beginsel is centraal-religieus. vormt een wezenlijk bestanddeel van de vreeze Gods naar de Schriften. Het is geboren en gedragen door de geloofsgehoorzaamheid aan de openbaring der Heilige Schrift, aan het vijfde gebod in het geheel der Schrift. Om deze

reden gaan wij voor de Indische kwestie naar Groen terug. Men kan zich niet railleerend van Groen af maken en zeggen, dat hij toch wel in de laatste plaats zich met Indische vraagstukken heeft ingelaten. Neen, maar wel zeer beslist en beslissend met het gezagsvraagstuk. En in de huidige Indische kwestie is het gezagsvraagstuk actueel.
Een beroep op Groen mag niet het einde van alle tegenspraak zijn. Maar dit beroep is toch niet eerder van kracht beroofd, dan nadat serieus en consciëntieus ware aangetoond, dat Groen in het gezagsvraagstuk principieel van de leer der Heilige Schrift is afgegeleden. Dit bewijs bleef tot heden uit. En ons is het vooralsnog een raadsel, hoe dit bewijs geleverd zou moeten worden.
Mag derhalve een beroep op Groen in ons midden aanspraak maken op beslissend gezag, dit neemt niet weg, dat zulk een beroep zonder meer onze christelijke consciëntie niet kan binden. Dat zou ook geheel in strijd met Groen's eigen visie zijn. Misschien is hiermede niet voldoende rekening gehouden in onze voorlichting en betoogtrant. Bindend is voor ons alleen een beroep op de Heilige Schrift. Ons beroep op Groen moet een beroep op Groens beroep op de Schrift zijn en als zoodanig naar voren komen. Wij worden immers op deze wijze geconfronteerd met de religieuze grondwet voor ons staatkundig leven en zien dan in, dat onze vreeze Gods in geding is. Staande in de vrijheid, waarmede Christus ons vrijmaakte, zijn wij dan in onze conscientie gebonden aan ordinantiën Gods. Niet *ónder* Groen, maar *nóást* Groen en met gebruikmaking van den dankbaar aanvaarden dienst van Groen.
Ik acht mij in dezen kring ontslagen van de taak, een exposé te geven van de plaats en functie van Gezag en Vrijheid in het staatkundig leven naar Calvinistisch belijden en Schriftuurlijk uitwijzen. Ik mag ook voorbijgaan, hoe ware vrijheid afhankelijk is van gezagseerbieding en gezagsuitoefening en hoe ware gezagsuitoefening de plantingen der volksvrijheden beschermt en aankweekt. Ik herinner er aan, hoe de Schrift alle oorsprong van staatkundig gezag en souvereiniteit afleidt uit het gezag en de souvereiniteit van den eenigen wettigen Heer van hemel en aarde, en aan dit gezag ondergeschikt weet. Het gezag wortelt in de gratie Gods en de Hooge Overheid is dienaresse Gods, ook wanneer zij dit zelve niet mocht bekennen.
Hierop maakt ook het z.g.n. koloniaal gezag geen uitzondering. Opvallend is zelfs, dat de uitspraken van Christus en Zijn apostel Paulus over de hoogheid van het gevestigd gezag en de gezagseerbieding als roeping voor de onderdanen juist in concreto betrekking hadden op het koloniaal

gezag van den Romeinschen keizer over het onderworpen volk der Joden. En het ontga ons niet, dat de uitspraak der apostelen: „Men moet Gode meer gehoorzamen dan den menschen" de roeping tot gehoorzaamheid aan de menschen in beginsel eer bekrachtigt dan ondermijnt; en dat de apostelen hiertoe niet kwamen ter rechtvaardiging van eenigerlei verzet hunnerzijds tegen de staatkundige overheid, doch van hun verzet tegen de kerkelijke of wilt ge synagogale overheid.
Hoogheid en grens van het gezag liggen, naar deze Schriftuurlijke leer, in de goddelijke oorsprong gegeven. Alle menschelijk-souverein gezag is goddelijk, en elke gezagsdrager staat in een ambt, waarin de souvereiniteit Gods wordt afgebeeld en uitgedragen.
In onze Nederlandsche staatsinrichting zijn de rechten der onderdanen tegenover die van de Hooge Overheid in de grondwet vastgelegd en van Overheidszijde gewaarborgd en geëerbiedigd door haar eed op de grondwet. Niemand hoeft principieël bij deze historisch-gegroeide vormgeving aan de gezagspositie der Overheid en aan de correlate vrijheden des volks te zweren als bij een eeuwig recht. Heel deze structuur der staatsinrichting blijft voor wijzigingen vatbaar. Echter onder één beding. Ik zou dit het antirevolutionnaire of christelijk-historische willen noemen. Een betere uitdrukking is er nog steeds niet voor te vinden. Zulke wijzigingen mogen nimmer het kenmerk van een onhistorische revolutionnaire geweldenarij aan het voorhoofd dragen. Zij behooren langs den legalen weg te verloopen en derhalve noch de gezagshoogheid onzer Overheid aan te tasten, noch de bestaande volksvrijheden en garantiën dier vrijheden te miskennen of te onderwoelen.
Dit beding geldt niet alleen voor de vertegenwoordiging des volks, maar het geldt even krachtig voor de Overheid zelf. Overheid noch onderdanen mogen zich boven de ordinantiën Gods voor het staatkundig leven verheffen. En tot die ordinantiën behoort ook de goede trouw aan het eens met een eed bezegelde gegeven woord. De godvreezende wordt in den Bijbel zelfs eenmaal geteekend als de mensch, die, ook al heeft hij gezworen tot zijn schade, evenwel niet verandert.
De Fransche revolutie heeft deze grondslagen der staatkundige samenleving bij den wortel aangevreten en onderwoeld. Dit proces is nog steeds niet tot stilstand gekomen, doch het werkte in de geesten al maar voort, en kwam nu in de Indische kwestie tot acute explosie. Achtergrond van dit

verschijnsel is de principiëele godloosheid der revolutionnaire theoriën.
Twee modernistische leerstukken demonstreeren deze godloosheid.
De leer *der volkssouvereiniteit* moet dienen ter vervanging van de leer der goddelijke oorsprong van het Overheidsgezag. Oorsprong en drager der ware souvereiniteit is het volk. De Overheid regeert bij de gratie van het volk en als des volks dienares. Ook zonder de vreeze Gods, met voorbijzien van de religieuze grondwet, meent men uit te kunnen komen. Het volk plaatst zichzelf in den troon Gods en erkent geen wet boven zich. Het is eigen heer en eigen wetgever geworden. De liefde tot God wordt uit het publieke staatkundige leven verdrongen. Zij kan daar geen rol meer in spelen. Dit veld is principiëel god-loos verklaard.

De leer van het *zelfbeschikkingsrecht* der volkeren of naties draagt éénzelfde signatuur. Het gaat van dezelfde grondgedachte als de volkssouvereiniteit uit en draagt deze leer over naar het terrein van de Overheid en haar gezagsterritorium. Dit gezagsterritorium is zelf souverein verklaard. Het mag, met of tegen de regeerende Overheid, haar abdiceeren en van gezagsdrager veranderen naar eigen souverein wilsbeschikken. De staat mag ontbonden worden en nieuwe staten mogen worden opgebouwd naar willekeurig uitwijzen van de inwoners van het territorium. De Overheid leeft en regeert bij de gratie van het volk. Zij is ten allen tijd opzegbaar.

In de Indische politiek der regeering nu blijken deze beginselen een belangrijke rol te hebben gespeeld. Gezag en Vrijheid werden er in van hun plaats gedrongen. De Overheid koos meermalen bewust geen partij voor de grondwet des lands. Zij veroorloofde zich de vrijheid, buiten haar grenzen te treden. En dat niet, waar het de vrijheden des volks aanbelangde, doch juist, waar het de hoogheid van eigen gezag betrof. Zij speelde met eigen gezag en met de Overheidsrechten, die haar in de Constitutie des rijks zijn toegewezen. De volksvertegenwoordiging had — mirabile dictu — op te komen voor de hoogheid van het Overheidsgezag.

Deze gezagsmiskenning ging hand in hand met machtsoverschrijding. De eventueele ontbinding van het Koninkrijk en van eigen Overheidsgezag over een deel van het territorium ging gepaard met een verwaarloozing van de constitutioneele rechten der volksvertegenwoordiging. Rechten van het Parlement waren niet meer veilig. Dit kon tamelijk ongestraft, omdat ook de meerderheid der volksvertegenwoordiging niet van zins was, voor deze rechten te strijden. Het dogma immers der volkssouvereiniteit kan even gereede gehanteerd worden ter verdediging van de historisch geworden Constitutie als ter ondermijning van haar gezag en werking. Indien verzwakking van het geldend recht den souvereinen wil des volks in het gevlei komt, zal ook het volk niet langer de wacht bij „dit boekje" betrekken. De weg van de volkssouvereiniteit naar de (partij-) dictatuur ligt open. De historie toont dit aan. Het beginsel is er toegankelijk voor.

Deze naar haar wezen democratisch-revolutionnaire ondermijning van Gezag en Vrijheid strookt niet met de religieuze grondwet. Zij elimineert de vreeze Gods uit het staatkundig leven. Zij is principieel atheïstisch. Zij snijdt ook den religieuzen band door, die in de verhouding van Overheid en Onderdanen door beide partijen moet worden geëerbiedigd. De grondwet is niet heilig. Maar het buitenwerkingstellen van de grondwet, ook in den lichsten vorm, door de Overheid zonder voorafgaande wettige goedkeuring aan het Parlement, is wel degelijk religieus ongeoorloofd. Het ondermijnt de goede trouw en de betrouwbaarheid van het onder eede gegeven woord.

Ten gevolge van deze ondermijning en omwenteling van de plaats van Gezag en Vrijheid in ons Nederlandsche staatsbestel dreigt ons staatkundig leven beheerscht te worden door de onvermijdelijke spanning van partij- of partijendictatuur en anarchie. Dit kan ook niet anders. De leer der volkssouvereiniteit is in wezen een rechtvaardiging van anarchie. En op den bodem dezer leer kan anarchie alleen door dictatuur worden voorkomen of onderdrukt. De regelen, waarnaar deze dictatuur zich richt, worden dan bepaald door de opportuniteitsvisie van het oogenblik bij degenen, die het regeerkasteel bezetten of bij de partijen, die deze regeering in haar macht hebben. Alles is vloeiend geworden. De dynamiek wordt normatief. Pseudo-christelijk spreekt men dan van het „Gebot der Stunde".

Maar dit „Gebot der Stunde" spot met de religieuze grondwet, waarin Gezag en Vrijheid verankerd zijn. Het kan dan ook nu eens overslaan naar een verheerlijking der dictatuur en een volgend oogenblik vervallen in een aanprijzing van anarchie en revolutie. Want dit „Gebot der Stunde" is naar zijn inhoud het tot beginsel verheven dogma der beginselloosheid in het staatkundig leven.
De strijd rondom de Constitutie in de huidige Indische is een strijd voor het behoud der christelijke grondslagen van ons staatkundig leven. Hier mag geen krimp gegeven

worden. Hier moet elken dag opnieuw er voor gewaakt worden, dat wij niet zelf met dezen geest des tijds besmet worden en het „zoo erg niet meer" gaan vinden. Wie dit niet meer „zoo erg" vindt, is al verloren. Hij koos al voor de tegenpartij. Zijn zwijgen aan onze zijde maakt na verloop van tijd plaats voor zijn spreken aan de overzijde.

De huidige Indische politiek

In de Indische politiek der regeering spelen dezelfde valsche beginselen mede een beslissende rol. En ook, waar zij door andere beginselen doorkruist worden, blijven ze toch van geweldige kracht.
De Indische politiek van de vorige en de huidige regeering is, naar haar beginselzijde, niet zoo eenvoudig. Zij is zeker niet zonder allerlei complicatie's. Men zou zelfs de stelling kunnen verdedigen, dat deze politiek door heterogene beginselen beheerscht wordt, en dat de regeering dikwijls zelf niet wist, welk beginsel bij een bepaalde beslissing den doorslag zou geven. Ten aanzien van den huidigen bewindsman aan het Ministerie van Overzeesche gebiedsdeelen geldt dit niet in deze mate. Maar ook hij laat zich door twee richtlijnen beheerschen, die elk naar hun aard elkander niet verdragen, n.l., die van de handhaving van het Nederlandsche gezag en die van het zelfbeschikkingsrecht.
Eenerzijds is het tot nu toe niet gekomen tot een erkenning van de Repoeblik Indonesia. Doch dit geschiedde op zulke gronden, dat er nog steeds een geleidelijke overgang blijft bestaan van niet-erkenning naar erkenning. Ook de vondst van Minister Jonkman — geen erkenning de iure, geen erkenning de facto, en toch een zekere erkenning! als politieke realiteit — houdt dezen weg open. Het valsche beginsel der volkssouvereiniteit met dat van 't zelfbeschikkingsrecht, ten onrechte door sommigen ingedragen in de Regeeringsverklaring van 10 December 1942 bij monde van de Koningin, leidt immers ook onherroepelijk tot principieële ontbinding van het Nederlandsch gezag. Niemand zal dit op redelijke gronden ontkennen. Men is dan reeds voor de aanspraken van de Repoeblik Indonesia gecapituleerd. Een verweer, dat er eerst rust en orde moeten komen, alvorens op bevredigenden weg uitgemaakt kan worden, dat de bevolking van (een deel van) Indië de Repoeblik wenscht, houdt geen steek. Ook Sjahrir is het met deze gedachte immers eens. Maar hij eischt op grond hiervan, dat de Nederlandsche troepenzendingen onverwijld gestaakt zullen worden: zij en zij alleen hinderen de Repoeblik in het stichten van orde en rust! En leden van de „regeeringspartij":

de Partij van den Arbeid" laten niet na, iedere gelegenheid aan te grijpen, om hartstochtelijk en bewogen te getuigen, dat de eischen van de „Repoeblik Indonesia" als „eischen van Gerechtigheid" gebillijkt en erkend moeten worden.
Zoo „onbevangen" staan zij open voor het dogma van volkssouvereiniteit en zelfbeschikkingsrecht! Ons moet de opmerking van het hart, dat tot nu toe alleen de communisten de volle consequentie's uit deze politieke geloofsbelijdenis trekken. Zij heeten de handhaving van de souvereiniteitsaanspraken van het Koninkrijk der Nederlanden tegenover die der Repoeblik ongewettigde praktijken. Doch, zooals de regeering een zekere vrijheid voor dictatuur nam en achteraf vroeg en verkreeg van het Nederlandsche parlement, zoo treedt zij ook tegenover de Repoeblik min of meer als een vrije dictatuur op. In de verwachting, dat later blijken zal, dat haar handelwijze overeenstemt met den wil van de souvereine volkeren van Indonesië, gaat zij in haar bewind uit van deze overtuiging, en stelt zij zich op het (principieel wankele) standpunt, dat de Repoeblik Indonesia den wil des volks niet tot uitdrukking brengt.
Het bewijs blijft uit. Het kan ook niet geleverd worden. Wat, indien onverhoopt de vrije volkeren van Indonesië deze vrije dictatuur zullen afkeuren? Rust dan heel dit Overheidsbeleid, met zijn machtige consequentie's, uitsluitend op een telaat gebleken vergissing?
Stonden de mannen van „De Stuw" op het standpunt, dat Indië het recht heeft, zelfstandig over eigen lot te beschikken, en te kiezen zooals Indië zelf begeert, dit standpunt werd zooveel mogelijk gecontrabalanceerd door de overtuiging, dat Indië toch wel voor een samengaan met Nederland in één en hetzelfde staatsverband zou kiezen. Op dit tweede punt scheiden zich hun gedachten van die der nationalisten in Indië. Men zou ook de politiek van Minister Schermerhorn vanuit dit gezichtspunt kunnen bezien, zonder er onrecht aan te doen. Naast de revolutionnaire beginselen van Gezag en Vrijheid werd het regeeringsbeleid gedragen door de overtuiging, dat althans Nederland zich niet van zijn roeping jegens Indië ontslagen mag achten. En in de praktijk werd deze overtuiging gehonoreerd door deze Nederlandsche roeping te willen dienen met al de ter beschikking staande middelen, ook onder de omstandigheid, dat de Repoeblik hiervan niet gediend wilde zijn.
Met dezen gedragslijn naderde de minister nog het dichtst het standpunt van de christelijke partijen. Prijsgave van Indië aan de mannen der Repoeblik is een verloochening van onze roeping jegens Indië.

Doch de zwakheid van het ministerieel beleid was juist te wijten aan de verbinding van deze „zwei Gedanken in einer Brust". De handhaving van de laatste overtuiging verdraagt zich niet met de erkenning van de revolutionnaire dogmata van volkssouvereiniteit en zelfbeschikkingsrecht. De paradoxale verbinding van deze beide mag vele theologen een aangenaam „Gedankenspiel" zijn, voor de praktijk is zij onvruchtbaar en onuitvoerbaar. Een bewindsman begint niets met paradoxen en antinomien. Het komt mij voor, dat de minister niet het minst om deze reden den weg der onderhandelingen insloeg. Die weg onthief hem van de verplichting, voor het één óf het ander te kiezen. Hij bood zelfs uitzicht, dat te zijner tijd het één én het ander gekozen kon worden. Minnelijke schikking immers zou aan beide overtuigingen recht laten wedervaren. Maar onvermijdelijk raakte het Nederlandsch beleid daardoor in den greep van den tegenspeler, de Repoeblik. Van hem immers hing het nu uitsluitend af, of deze minnelijke schikking — de aanvaarding van de eenheid van het koninkrijk der Nederlanden op den grondslag van de vrijwillige toetreding der Repoeblik, c.q. der Indonesiërs — getroffen kon worden. De minister had zich overgeleverd aan de wilsbeschikking der tegenpartij. Deze alleen kon hem uit het dilemma verlossen. Aan hem stond het, om Nederland de gelegenheid te bieden, zijn roeping tegenover Indië uit te voeren. Onvoorwaardelijke erkenning der Repoeblik werd conditio sine qua non. De consequenties van de beide revolutionnaire dogmata, die immers ook bij de Nederlandsche regeering weerklank vonden, werden haar telkens weer onder oogen gebracht. Over de zedelijke roeping van Nederland kon dan later nog wel onderhandeld worden. Daar was wel een modus vivendi voor te vinden.

Van den huidigen bewindsman moet gezegd, dat hij het Koninkrijk op het hart draagt. Hij zal niet spoedig de souvereiniteit van Nederland ten offer brengen aan de idolen van volkssouvereiniteit en zelfbeschikkingsrecht. Daardoor is zijn beleid stellig krachtiger dan dat van zijn voorganger. Maar ook deze bewindsman staat niet tegenover de leer van volkssouvereiniteit en zelfbeschikkingsrecht en ook hij interpreteert de regeeringsverklaring van 10 Dec. '42 in dezen revolutionnairen geest. Zijn nieuwste vondst: die der erkenning der Repoeblik als politieke realiteit, is een o.i. niet geslaagde poging, voor het één én het ander te beslissen. Deze erkenning zelve is een paradoxale figuur, een contradictio in terminis.

In de derde plaats spelen internationale factoren en begin-

selen een belangrijke rol in de Indische politiek onzer regeering. Een beroep op de internationale verplichtingen van Nederland, voortvloeiend uit de erkenning der Anglo-Saksische landen van onze souvereiniteit over Indië, is een gretig aangegrepen hefboom voor de mainteneering van ons Overheidsgezag tegenover de inmiddels in beginsel reeds erkende volkssouvereiniteit der Indonesische volkeren. Alsof eenige andere staat z'n souvereiniteitsgrond ontleende aan zulk een internationale erkenning! Deze tweede rechtvaardigingsgrond leidt maar al te gemakkelijk tot defaitisme, aangezien de wereldopinie dan ook al spoedig beleden wordt als de grens voor eigen gezagsuitoefening over Indië, en wij ons bij deze „feiten", indien ze tegen ons zijn, gedwee neerleggen.

De onderhandelingen met de Repoeblik of met aanhangers en dienaren der Repoeblik dienen ook in dit licht beschouwd te worden. Zij geschieden mede „ter ontlasting van het geweten" voor de eenmaal aanvaarde rechtbank der wereldopinie. Militair herstel van het Nederlandsch gezag durft de regeering klaarblijkelijk eerst dan aan, wanneer ze er van overtuigd is, dat dit optreden internationaal gebillijkt wordt. Van groot belang is het daarom, of de handelbaarheid van Nederland voor het oog van het buitenland gunstig afsteekt tegen duidelijk gebleken onhandelbaarheid der Repoeblik. Al zouden de onderhandelingen zonder vrucht zijn, en het conflict tusschen Neerlands zedelijke roeping jegens Indië en de beleden dogmata van volkssouvereiniteit en zelfbeschikkingsrecht onverminderd aanblijven, dan nog zouden deze mislukte onderhandelingen de zijdelingsche vrucht kunnen afwerpen, dat het buitenland militair ingrijpen van Nederland eerder zou billijken.

Inmiddels viel aan de beide revolutionnaire dogmata reeds een deel der gezagsmainteneering ten offer. Het koninkrijk der Nederlanden werd in Febr. van dit jaar op termijn ontbindbaar verklaard. Het voortbestaan van de Nederlandsche souvereiniteit hangt voor de toekomst af van den volkswil der bewoners van Indië. Deze kwade winst heeft de revolutie reeds geoogst. Ook al zou de Repoeblik geen enkele andere concessie meer veroveren, dan nog heeft zij in beginsel al gewonnen. De Indonesische revolutie is geslaagd. De teerling is geworpen in Nederland!

Het „Gebot der Stunde" heeft beslist. De regeering heeft onder den drang der omstandigheden, waaraan zij zich zelf door het innerlijk conflict van beginselen, die zij aanhing, had overgeleverd, voor de links-radicale oplossing gekozen. De middenweg van overeenkomst na onderhandeling maakt

deze beslissing niet meer ongedaan. Zal het volgend „Gebot der Stunde" nu reactionnair uitvallen? Het is zeer wel mogelijk. De „drang der omstandigheden" kan ieder oogenblik omslaan. Winden waaien ongelijk. En het oor van den huidigen bewindsman kan zich meer leenen naar andere stemmen. De „Waarheid" is heel niet gerust. En ook het blad van de Perhimpoenan Indonesia is in mineurtoon.

De Nederlandsche christen-democraten

In den geestelijken strijd onzer dagen hebben wij dringend behoefte aan een rustige enn zakelijke analyse van de motieven, die vele christenen van orthodoxen huize tot overtuigde leden van de Partij van den Arbeid en tot besliste tegenstanders van onze christelijke partijen hebben gemaakt. Voor de Indische kwestie zijn deze motieven het klaarst uitgesproken door Dr. Verdoorn in zijn geschrift: De Zending en het Indonesisch Nationalisme. Een populariseering van dit geschrift verscheen onlangs van de hand van den heer B. J. Boland onder den titel: Zending, wat denkt gij van Indië? In beide werken is de geest van Prof. Kraemer, den auctor intellectualis van de „nieuwe richting" in de Hollandsche zendingskringen, duidelijk aanwijsbaar.
Zonder maar eenigszins volledig te willen zijn, halen we hier de volgende momenten uit deze gedachtenwereld naar voren:
Bij de phaenomenologische analyse van het huidig Indonesisch nationalisme treft het ons, dat dit nationalisme als een verzetsbeweging getypeerd wordt, en dat het den schrijver niet deert, of deze beweging zich tegen de koloniale structuur van het Nederlandsche gezag dan wel tegen dit Nederlandsche gezag als zoodanig keert. Revolutionnaire omwenteling van het in „Indonesië" vigeerende Nederlandsche gezag heet het wezen van deze beweging.
Een tweede kenmerk van Verdoorns geschrift is, dat de schrijver deze revolutionnaire gedachtenwereld van het Indonesisch nationalisme eensdeels historisch-noodwendig, anderdeels evangelisch gerechtvaardigd acht.
In deze beoordeeling ontmoeten twee werelden elkander. Die van een zeer bepaalde humanistische geschiedbeschouwing en die van een even speciale theologische leer.
Op het eerste gezicht wekt dit verwondering. Is immers de aangehangen theologische leer, waarin „Hollandsch Barthianisme" den boventoon voert, niet een protest tegen alle vormen van humanisme? Is zij niet doortrokken van een irrationalistische en anti-philosophische zuurdeesem? Maar deze

verwondering kan toch maar van korten duur zijn. Wij weten immers, dat het Barthianisme deze „dialectische spanning" van een „huwelijk" met het humanisme op alle fronten aan kan. Onder beding, dat deze spanning stand kan houden.
In de onderhavige kwestie is aan dezen eisch voldaan. Vergeten wij niet, dat in de Barthiaansche leer het evangelie zelf als een revolutionnaire grootmacht van de eerste orde aangekondigd wordt: geen wereldlijke revolutie kan zich in krachten en diepgang met deze revolutie van het evangelie meten. Een huwelijk met een „burgerlijke ideologie" ligt dan ook niet zoo voor de hand als met een revolutionnaire. In het voor-oorlogsche Duitschland bleek het niet onmogelijk, zich met de nationaal-socialistische revolutie te verbinden. Toch bleef dit een uitzondering. Wat ligt meer voor de hand, zich te verbinden met een geschiedbeschouwing, die de historische noodwendigheid eener revolutie tragisch belicht, en die zich uitnemend leent voor een evangelieprediking, welke deze tragiek als „springplank" gebruiken kan? Even maar: deze springplank wordt straks weer weggeworpen.
Maar parallel met deze tragische belichting van het „koloniaal probleem" loopt een andere gedachtengang: die, waarin de schrijver *principieel* partij kiest voor den revolutionnair. De democratisch-revolutionnaire beginselen van volkssouvereiniteit en zelfbeschikking worden door beide schrijvers als „evangelische beginselen" aanvaard. Zij heeten de Waarheid en de Gerechtigheid. Dit valt hun daarom niet zoo moeilijk, omdat de irrationalistische theologie de philosophisch-rationalistische van de Verlichting ontmoet in een gelijke hooge waardeering van al wat revolutionnair is.
In de praktische politiek heeft het laatste beginsel stuwende beteekenis.. Het geeft den doorslag. In het feestelijk herdenkingsnummer van de eerste verjaardag der Repoeblik, dat de Perhimpoenan Indonesia in Nederland uitgaf, kiezen enkele zendelingen, waaronder ook Dr. Verdoorn, onomwonden partij voor de Repoeblik Indonesia en tegen de gezagshandhaving van Nederlandsche zijde. Terwijl één hunner als „Zimt zum Essen" in zijn schrijven de wensch uitspreekt, dat de Repoeblik Indonesia niet, „zooals mijn volk", de confrontatie met Jezus Christus uit den weg moge gaan!!
Barthiaansche theologie blijkt niet meer bij machte te zijn, revolutie te onderkennen als revolutie! Haar is het onderscheidingsvermogen, door het evangelie zelf revolutionnair te noemen, op dit punt verloren gegaan. Zoo kan zij den weg bereiden tot een machteloos uitlevering aan revolutionnair-democratische ideologiën. En met een „vroom" slot ootmoedig eindigen. Maar dit vrome slot had op heel den gevolgden

gang van gedachten niet den minsten invloed gehad. Iets anders gaf den doorslag! Wij weten trouwens al, dat zelfs in een preek een vroom slot terecht spoedig onder verdenking staat!

Misleidende beoordeeling

Zonder eenig zelfbeklag constateeren wij slag op slag, dat deze christenleden van de Partij van den Arbeid telkens weer blijk geven, het A.R.-beginsel niet op z'n eigen mérites te beoordeelen. Voordat het oor te luister gelegd wordt bij ons zelfgetuigenis, of met miskenning van dit zelfgetuigenis wordt ook door Dr. Verdoorn, in het voetspoor van Ds. Touw, ons beginsel bejegend in een taalkleed, dat sterk aan het socialistisch jargon der vorige eeuw doet denken, en dat pseudo-christelijk gemotiveerd wordt met een beroep op het revolutionnair karakter van het evangelie. Dat ongeloof en revolutie hand in hand moeten gaan, omdat ongeloof „het groote gebod" buiten werking stelt en bijgevolg, naar ons beginsel, Gezag en Vrijheid wel revolutionnair moet verankeren, wordt vanuit deze Barthiaansch georiënteerde theologie nu eens gebagatelliseerd, dan weer geridiculiseerd. Dit ons getuigenis wordt meestal door hen verminkt en misvormd, doordat men het eerst „pasklaar maakt" voor een identificatie met de „burgerlijkheid der kerk" — de roode lap voor dezen Barthiaanschen stier! — want bestréden zal het! De Schriftuurlijke basis voor ons gezagsbeginsel wordt door Schriftcritiek geëlimineerd of langs den weg eener onschriftuurlijke, „dogmatische" exegese gesteriliseerd. In beide gevallen is het beoogde resultaat, dat de Schriftuurlijke gezagsleer voor de praktijk onbruikbaar gemaakt is. Men kan dan z'n gang gaan: de weg is open en vrij.

Deze onbillijke bejegening door mede-christenen is niet nieuw. Groen en Kuyper ondervonden hetzelfde. Waarom zou het ons dan gespaard blijven? De Roomsch-Katholiek klaagt graag zijn „Catholica non leguntur" („van Roomsch-Katholieke lectuur wordt geen kennis genomen"). Wij weten hiervan mee te praten. Er heerscht onder bepaalde christenen een mentaliteit, die hen open doel staan voor de ongeloovige wereld en tegelijkertijd afsluit voor den Calvinistischen broeder; die hen soepel en ontvankelijk maakt naar links en onnhandelbaar en onontvankelijk naar ónze zijde. Wij betreuren het. Wij mogen er niet in berusten. Hebben we het er naar gemaakt, we willen ons bekeeren. Maar men toone ons dit dan eerst zakelijk aan. En men vergete niet, dat billijkheid en openheid naar den medebroeder strenger

evangelische roeping is dan die naar de wereld. Intusschen is het minimum, waarop wij aanspraak mogen maken, toch wel dit: Dat men ruiterlijk erkenne, dat wijzelf er van overtuigd zijn, op geen anderen grondslag te staan dan op den Bijbelsche bodem der gehoorzaamheid aan de grondwet van het Koninkrijk der hemelen. Kunnen wij dan anders?

Wij willen voorts nog wijzen op het tijdelijk karakter van de verbinding van dit Barthiaansch theologisch denken met deze democratisch-revolutionnaire ideologiën. Deze verbinding is mogelijk ten gevolge van den dualistischen grondtrek van het Barthianisme. Zij is echter niet noodzakelijk. Zij kan zelfs ieder oogenblik bij handhaving van ditzelfde dualisme ontbonden worden, om plaats te maken voor den ongehuwden staat van het quietisme of voor een huwelijk met iedere andere philosophische staatsleer en politieken gedragslijn. Dat hangt van de historische situatie af en is voor den Barthiaan immer te rechtvaardigen door een beroep op het „Gebot der Stunde". Niet eerder, dan nadat met het dualisme gebroken is, is er bij deze mede-christenen ruimte. om voor het A.R.-beginsel en getuigenis toegankelijk te zijn.

De „Repoeblik" en het Indonesisch Nationalisme.

De Indische kwestie vond haar oorsprong in de proclamatie van de Repoeblik Indonesia in de critieke dagen van den val van het keizerrijk Japan. Toestemming was gevraagd en verleend door de Japansche bezettende overheid. Niet zonder medewerking van de Japansche bezettende militaire macht werd aan de uitvoering dezer proclamatie gearbeid. Uit dezen hoofde mag de Repoeblik Indonesia een Japansch creatuur genoemd worden. Het Japansche vergift zat in den staart. Stervende sloeg de Japansche macht nog eenmaal in Indië van zich af. Mountbatten stelde de Japansche legerautoriteiten aansprakelijk voor de overdracht van de eenige, de Japansche, gezagsuitoefening over Indië aan de geallieerde strijdkrachten. In denzelfden lijn lag zijn eisch aan de Japanners, de Repoeblik Indonesia te ontbinden en haar leiders gevangen te zetten.

Om deze oorzaak wilde Min. Logemann de Repoeblik niet erkennen en noemde hij het onwaardig, met haar leider, Ir. Soekarno, te onderhandelen. Soekarno was een Japansch collaborateur. Met collaborateurs en oorlogsmisdadigers wordt niet onderhandeld door een staat, die zichzelf respecteert. De Repoeblik Indonesia is van Japansche makelij: dus mag zij niet erkend worden.

Deze houding en beschouwing zijn juist, maar onvolledig. Zij raken zelfs den kern van het vraagstuk niet. Gaan ze er opzettelijk aan voorbij?

Het staat voor den aanhanger der Repoeblik gelijk, of hij haar uit handen van den Japanner aanvaardde, dan wel, of hij haar op grond van eigen machtsvolheid heeft gesticht. Ja, hij zal het momenteel zelfs betreuren, dat hij den Japanner politiek heeft ingeschakeld. Dezen blaam op de geboorte der Repoeblik effaceert hij, zoo veel hij kan. Hoe die geboorte ook plaats vond, voor hem geldt: „Right or wrong, my Repoeblik"! Hij vraagt erkenning voor deze republiek, omdat het zijn republiek is. En hij beroept zich voor dit doel op het democratisch-revolutionnair beginsel van het zelfbeschikkingsrecht der volkeren. De legale schijnvertooning eener goedkeuring van het stervend Japan ruilt hij nu graag in voor een beroep op het vermeende recht der illegaliteit eener revolutionnaire stichting der Repoeblik. Zijdelings steunt hij dit beroep door te spreken van het gezagsvacuum, dat in Augustus '46 na den val van Japan in Indië ontstond. Ook mag, waar noodig, het doel de gebruikte middelen heiligen, of „verzachtende omstandigheden" gepleit worden, mits het goed recht dezer revolutionnaire daad, gegrond in het zelfbeschikkingsrecht, maar onbetwist blijft staan.

Bij mijn weten is er niemand, die niet inziet en toegeeft, dat de Repoeblik in revolutie ontvangen en geboren is. Noch van Nederlandsche, noch van Indonesische zijde. Maar verschil van meening ontstaat, wanneer de vraag gesteld wordt, of deze revolutie geoorloofd en gebillijkt mag worden. Zij, die deze vraag bevestigend beantwoorden, werpen hun tegenstanders voor de voeten, dat men feil gaat, indien men deze revolutionnaire daad isoleert uit het historisch kader, waarin zij tot stand kwam. Men doet aan de revolutie en aan de Repoeblik onrecht, wanneer men haar „op zichzelf" beschouwt. Zij toch zijn de vrucht van een proces van jaren, dat in Augustus '46 tot veler verrassing tot rijpheid kwam. Dit historisch proces geldt het Indonesisch nationalisme. Men mag de revolutie niet in beschouwing nemen buiten de encadreering van dit Indon. nationalisme. De vraag, of de *revolutie* gebillijkt mag, behoort eigenlijk vervangen te worden door de, zeker prealabele, vraag, of het *Ind. Nat.* gerechtvaardigd is. Wordt deze vraag bevestigend beantwoord, dan dient men ook — zoo oordeelt men — de revolutionnaire stichting en instandhouding der Repoeblik te billijken. Haar Japansche trekken kunnen worden uitgezuiverd.

Nu mag onzerzijds niet ontkend worden, dat er in deze redeneering een element van waarheid schuilt. Wie de Repoeblik beoordeelen wil, moet haar als geesteskind van

het Ind. Nat. onderkennen en hiermede terdege rekening houden. Indien het voor-oorlogsche Indië geen Ind. Nat. gekend had, dan zou er geen Repoeblik Indonesia ontstaan zijn. Dit Ind. Nat. maakt zelf aanspraken op het vaderschap over de Repoeblik.

Maar ook mag deze historische achtergrond van de Repoeblik onze oogen er niet voor sluiten, dat de Repoeblik een dóór en dóór revolutionnair verschijnsel is. En het feit, dat dit geesteskind van het Ind. Nat. revolutionnair is, wettigt omgekeerd de vraag, of de Ind. Nat. beweging zelve niet in wezen revolutionnair was, geen andere kinderen kon voortbrengen en derhalve met deze Repoeblik veroordeeld dient te worden.

Een nadere analyse van het Indonesisch Nationalisme is dus noodzakelijk ter bepaling van onze houding tegenover de Repoeblik. Het ligt dan ook voor de hand, dat menigeen zich aan zulk een ontleding van het Ind. Nat. gezet heeft. En wat blijkt nu? Vooreerst, dat er meer dan één ontleding en beoordeeling van dit nationalisme geboden wordt. Vervolgens, dat deze theoretische beschouwingen bepaald zijn door het beginsel van elk der beschouwers. Communist en socialist, Roomsch-Katholiek, Liberaal en Anti-Revolutionnair komen elk met een eigen analyse en een eigen hierop gegronde beoordeeling voor den dag. Het loont de moeite, de beschouwingen, die van Regeeringszijde en uit de Tweede Kamer ten beste zijn gegeven over dit onderwerp, critisch te bezien en onderling te vergelijken. De Handelingen der Tweede Kamer bieden hiervoor prachtig materiaal. Onze Calvinistische overtuiging, door Prof. Dr. H. Bavinck op voorbeeldige wijze in het eerste deel zijner Gereformeerde Dogmatiek uiteengezet, waarnaar ook de theoretische beschouwingen gedragen en gericht zijn door het beginsel van den beschouwer, worden op frappante wijze door dit feitenmateriaal achteraf bevestigd.

Wij zijn dientengevolge opnieuw gewaarschuwd, dat we ons toch critisch instellen tegenover elke analyse, welke ons van dit vraagstuk en deze beweging geboden wordt.

Neutraliteitswaan

Deze waarschuwing is niet overbodig. Want de Europeesche mensch is geïnfecteerd door de gedachte, dat hij in staat is, als een gramophoonplaat een historisch verschijnsel te kunnen opnemen en reproduceeren. De neutraliteitsmythe speelt nog steeds een groote rol in onze theoretische en wetenschappelijke wereld. Zij heeft zich de laatste jaren vooral geïncarneerd in de z.g.n. phaenomenologische methode, die

de pretentie voert, niet anders dan de phaenomenen — de verschijnselen — weer te geven. Ook Dr. Verdoorn is een slachtoffer van deze mythe. Zijn analyse van het Ind. Nat. dient zich aan als de vrucht van een objectief, gedesinteresseerd, neutraal, onpartijdig onderzoek. Het ontgaat den schrijver blijkbaar, dat dit onderzoek en z'n resultaten van geheel anderen aard zouden zijn, indien de onderzoeker geen aanhanger geweest ware van de zeer partijdige, heel niet neutrale, uiterst subjectieve en alleszins „existentieele" revolutionnair-democratische en missionair-opportunistische beginselen. Een beroep op „het gezond verstand en een normaal-gevoel voor wat recht en billijk is", zegt hier al veel. Niet, dat Dr. Verdoorn zich er niet van bewust is, dat hij vanuit een bepaald beginsel opereert. Hij spreekt dit zelfs onomwonden uit en polemiseert met hem, die meent, dat deskundige voorlichting het vraagstuk aan kan. Maar hij maakt de grondfout, het beginsel, van waaruit hij analyseert, algemeen-menschelijk, algemeen redelijk en algemeen zedelijk te achten. Hij staat niet critisch tegenover eigen standpunt, prijst het als vrucht van bezinning, die aan alle hartstocht gespeend is, aan en ziet in den tegenstander iemand, wien het aan bezinning ontbreekt, wijl hij door hartstochten beneveld zou zijn.

Ik meen, geen onrecht te doen aan het standpunt van Dr. Verdoorn, indien ik het als volgt samenvat: Het Ind. Nat. is een principieel verzet van Indonesische zijde tegen het koloniaal gezag der Hollanders. Dit koloniaal gezag wordt door dit nationalisme als „vreemd" gezag onrechtmatig, en als „koloniaal" gezag ongeldig verklaard. Is deze analyse juist, dan ligt er van dit nationalisme naar de revolutionnaire proclamatie der Repoeblik slechts de afstand van de „creatieve" daad. Ongeldig gezag behoort immers zoo spoedig mogelijk verwijderd en vervangen te worden door een geldig gezag. Het gezagsvraagstuk wordt irrelevant verklaard en komt niet eens als zoodanig aan de orde. De onrechtmatigheid van het koloniaal gezag rechtvaardigt de omverwerping. De schrijver ziet hier geen probleem.

Dit klopt. Want ieder, die met den geest der Fransche revolutie bezield is en volkssouvereiniteit met haar tweelingzuster, het zelfbeschikkingsrecht, redelijk-zedelijk acht, ziet dit probleem voorbij. Het bestaat voor hem niet. Hij koos al partij en dat in een zeer bepaalden zin. Hij koos partij voor degenen, die het gezags*vraagstuk* oplosten, door het te annuleeren in den weg van 'n omverwerping van het bestaande gezag.

Liquidatie van koloniale verhoudingen

Het zou te veel tijd vergen, ook de andere ontledingen van het Ind. Nat. de revue te laten passeeren. Terloops zij nog gewezen op het typische Roomsch-Katholieke, dat met de wichelroede der „matigheid" — anders gezegd: van het maat houden — den aard van het Ind. Nat. tracht te ontleden.

Voordat wij nu trachten, naar eigen beginsel het Ind. Nat. onder de loupe te nemen, dient nog een opmerking vooraf te gaan. In de Indische kwestie is de uitdrukking: „liquidatie van het koloniaal gezag, de koloniale structuur, sfeer en mentaliteit" een gevleugelde en geliefkoosde term geworden. Naar aller instemming behoort deze liquidatie terstond aan te vangen. Maar ieder der partijen verstaat er iets anders onder. Er dreigt een Babylonische spraakverwarring, niet door het gebruik van verschillende talen, doch door het gebruik van dezelfde taal voor verschillende zaken.

Dit is te begrijpen. Niemand wil graag het odium op zich laden, dat hij voorstander heet van de voortzetting der koloniale verhoudingen. Kuypers woord uit de zeventiger jaren: dat Indië niet *tot*, maar *aan* het Rijk behoort, wordt door niemand meer onderschreven. Het zou nu volop reactionnair zijn.

Is hiermede het gebruik van eenzelfde terminologie verklaard, ook de verklaring van den verschillenden inhoud der gelijkluidende terminologie ligt voor de hand. Immers, liquidatie der koloniale verhoudingen is de keerzijde van de erkenning der rechtmatig geoordeelde elementen in het Ind. Nat. Maar de vaststelling van wat rechtmatig moet heeten in het Ind. Nat. is afhankelijk van het beginsel dergenen, die dit Nat. op z'n merites beoordeelden! Alles, wat hierin „maat houdt", zal de Roomsch-Katholiek erkennen. Alles, wat hierin vrucht is van de erkenning van volkssouvereiniteit en zelfbeschikkingsrecht, spreekt den revolutionnairen democraat toe. En ik weet niet, wat hierin den communist *niet* welgevallig zou zijn. Hij aanvaardt het Ind. Nat. en de Repoeblik met huid en haar!

Zoo is het volkomen begrijpelijk, dat in eenzelfde terminologie zeer verschillende materieele inhoud verborgen is. En ook, dat wij voor de taak staan, uit eigen beginsel het Ind. Nat. en de Repoeblik te beschouwen en ons af te vragen, wat liquidatie der koloniale verhoudingen voor ons beteekent.

Het Indonesisch nationalisme

Het Indonesisch nationalisme heeft een historie, en is in den loop van z'n geschiedenis, welke omstreeks 1910 aan-

ving, aan ingrijpende wijzigingen onderhevig geweest. In verband met de verschillen, welke binnen dit nationalisme tot uiting kwamen en die tot allerlei politieke formatie's den stoot gaven, zijn ook onder de nationalisten van vandaag vogels van diverse pluimage. Mr. Slamet en Ir. Soekarno noemen zich beiden nationalist! Tan Malakka, de communistenleider, en de predikant der Javaansche kerk te Batavia staan zij aan zij geschaard onder de rood-wit-vlag der Repoeblik. Islamitische bewegingen ontmoeten in dit nationalisme de van alle religie vervreemde communisten naast christen-Bataks.

Toch heeft dit nationalisme, bij alle onderling soms diepgaand verschil, steeds een eigen en zichzelf gelijk blijvend karakter vertoond. Het mag vooreerst als uiting van de politieke bewustwording van het intellectueele en leidende deel der Indische bevolking beschouwd worden. In deze politieke bewustwording speelt de factor der *zelf*bewustwording een groote rol. De Indonesische volkeren vinden zichzelf in deze beweging terug. Deze zelfbewustwording nu gaat onmiddellijk gepaard met het besef, dat de Indonesische samenleving doortrokken is van de koloniale structuur en de koloniale sfeer. Deze koloniale structuur houdt voor dit ontwaakte Indonesisch zelfbesef een onmondigverklaring in aan het adres der Indonesische volkeren. Het verworven zelfbesef gaat dan ook in deze nationalistische beweging gepaard met een geest van innerlijk verzet tegen deze koloniale wereld, waarin zij moeten leven, werken en sterven.

Een totaal koloniale structuur nu houdt in, dat de kolonie en haar bevolking alleen maar *voorwerp* is van de bemoeienis van het koloniseerend volk. In een gedeeltelijk koloniale structuur is hierin al wijziging gekomen, maar de resten van de koloniale sfeer en instituten bleven nog van kracht. En deze resten zijn daar te vinden, waar de Indische volkeren vooralsnog behandeld worden als materie voor Nederlandsche vormgeving.

Oorspronkelijk door de Compagnie als voorwerp van econonomische exploitatie gezocht en behandeld, werd Indië later bezitsvoorwerp van Nederland. Duidelijk komt dit in den naam: Nederlandsch-Indië tot uitdrukking.

Hoe ingrijpend de wijziging in de Nederlandsche koloniale politiek aan het begin van deze eeuw nu ook geweest moge zijn, één ding bleef onveranderd: De bevolking van Indië bleef voorwerp van Nederlandsche zorg en roeping. Humanistisch-liberale en christelijke denkbeelden waren de krachten, die deze principieële wijziging *binnen* het raam eener koloniale politiek tot stand brachten. Maar het koloniale

raam zelf werd niet aangetast. Wel maakte de door Dr. Kuyper gelanceerde en nagestreefde idee eener Nederlandsche voogdij over Indië voor het eerst ruimte voor de gedachte, dat wij Indië in het vervolg *voorshands nog* als object voor onze zedelijke vormgeving hadden te behandelen. Het Indische belang en niet dat van het moederland zou de inhoud dezer Nederlandsche taak moeten opleveren. Maar uiteindelijk zette de voogdij-gedachte de deur open naar een volledige zelfstandigmaking van Indië. Aan Nederland de taak, om de Indonesische volkeren en instellingen zoo spoedig mogelijk tot rijpheid voor zelfstandigheid te ontwikkelen.

Dit alles bleef koloniaal gedacht, en kon ook alleen langs kolonialen weg worden uitgevoerd.

Nu verwijte men het nationalisme niet, dat het de goede bedoeling van de dragers dezer zedelijk-gerichte politiek ten bate van Indië botweg miskend heeft. Eerder mogen wij onszelf verwijten, dat wij te veel op den dank der bevolking gespeculeerd hebben. Wie zich aan de taak eener zedelijke roeping zet, heeft geen behoefte aan dank. Hij verricht immers niets meer dan zijn plicht! Ook moge van onze zijde wel eens bedacht worden ,dat wij den schijn niet altijd vermeden hebben, dat ons aan de ontvoogding van Indië niet alles gelegen was. Vooral de Europeaan in de tropen heeft het soms leelijk laten liggen. In de oogen van menigen Hollander was de zelfstandigwording van de Indonesische volkeren een bedenkelijke zaak. Hij stond er niet met hart en ziel achter en volgde slechts noode den ingeslagen koers. Waar hij dien saboteeren kon, liet hij het niet na!

De Ind. Nat. beweging nu teekent principieel verzet aan tegen de handhaving van deze koloniale structuur van het Indische leven. Vooral de koloniale sfeer en mentaliteit stuit hem tegen de borst. Die komt zijn eer te na. Hij treedt voor de gelijkwaardigheid en gelijkberechtigdheid van den Indonesiër in de Indische samenleving in het krijt. Hij verzet zich tegen de barricades, die in het handels- en bedrijfsleven tegen den Indonesiër opgeworpen zijn. Hij ziet ook in het staatkundig leven van Indië, hoe menige post voor hem ontoegankelijk bleef. En hij wil geen dag langer voorwerp van anderer zorg zijn, hoe wijs die zorg ook zij!

Voortzetting van de koloniale orde is de vijand, waartegen hij strijdt. Ook van ontvoogding wil hij niet langer het voorwerp zijn. Zelf wil hij drager worden van de Indische zaak, zelf behartiger van de Indische belangen. Geen levensgebied worde aan zijn invloed onttrokken, op geen terrein worde hij geweerd. Ja, nog sterker: hem worde de voor-

rang geschonken! Dat is zijn goed recht! Want het zijn *zijn* belangen, het is *zijn* land, *zijn* volk, *zijn* zaak, die om behartiging vragen. Hém komt dan ook het recht toe, er in te staan en er voor in te staan, eerder dan ieder ander!

Vooral tegen de prolongatie van de z.g.n. ethische politiek richt zich zijn verzet. Langs den weg van coöperatie of non-coöperatie. Maar zijn verzet! Want het is hem al te vaak overkomen, dat in naam der ontvoogding en met de beste bedoelingen de status-quo in het ontvoogdingsproces gehandhaafd werd en althans de ontwikkeling gestagneerd! In de Indische politiek was de laatste jaren het tempo-verschil dikwijls het principieële verschil! Dit laat zich verstaan.

Saamvattend zouden we het beeld van het Ind. Nat., voorzoover hierboven aangestipt, als volgt kunnen weergeven:

Dit Ind. Nat. is een liquidatie-beweging en wel van koloniale verhoudingen in Indië, geboren uit de politieke zelfbewustwording onder de Indonesische volkeren.

Als zoodanig behoeft zij nog niet revolutionnair te zijn. Wel is het gevaar groot, dat zij hier licht in omslaat. Maar noodwendig of inhaerent aan haar grondbeginsel is de revolutie niet. En dat in tweeërlei opzicht: Ten eerste behoeft zij als verzet tegen het koloniale nog geen verzet te zijn tegen de souvereiniteit als zoodanig; zij kan ook haar weg vinden met behoud van de erkenning van het gezag; zij behoeft niet uit te monden in de verwerping van dit gezag. En ten tweede behoeft ook de weg, dien zij bewandelt, niet die van revolutionnair geweld te zijn. In den boezem der beweging is dit ook ingezien. Er waren er zelfs de overtuiging toegedaan, dat legale middelen het beoogde doel eerder zouden doen bereiken dan illegale.

Toch dient ook hier een restrictie gemaakt. Van het begin af aan is het Ind. Nat. nimmer uit principe afkeerig geweest van revolutionnaire methoden. Vond de weg van het geweld en van de verwerping van het gezag geen bijval, dan was dit uit opportuniteitsoverwegingen. Loyaliteit jegens de regeerende overheid was in deze kringen bij niemand een beginselzaak. In zooverre wijst men er o.i. terecht op, dat de onderscheiding, in Nederlandsche Overheidskringen en pers gemaakt, tusschen loyale en illoyale nationalisten, geen steek houdt en aan de oppervlakte blijft. De loyaliteit is een gelegenheidshouding; de illoyaliteit was het ook. Want de Ind. nationalist vond deze kwestie onbelangrijk. Hij kende haar niet als een gewetens- of beginselzaak. In zooverre is het juist gezien, wanneer men op het revolutionnair karakter der Ind. Nat. beweging wijst. Het gezag der Overheid werd

eenvoudigweg als machtsfactor geconstateerd, het werd niet beleden en niet om z'n gezagsqualiteit geëerbiedigd.
We komen hier straks nog op terug.

Het goed recht in het Indonesisch nationalisme

Het is gemakkelijk en 't wordt spoedig lichtvaardig, de houding der Indische en Nederlandsche Overheid tegenover dit Ind. Nationalisme in de voor-oorlogsche jaren af te keuren en aan te vallen.

Hetzelfde geldt mutatis mutandis ten aanzien van de houding der staatkundige partijen in Nederland. Er zijn er, die het altijd al gezegd hebben, maar die, toen ze 't zeiden, zeker ongelijk hadden. Er zijn er ook, die 't altijd al gezegd hebben, maar 't nooit gezien hadden! Nog zijn er anderen, die 't altijd al gezegd hebben, maar die, tien tegen één, zoo zij zelf toen een verantwoordelijke post bekleed hadden, nog afkeurenswaardiger en nog meer aanvechtbaar gehandeld zouden hebben! Wij loopen, vooral in de beoordeeling van recente geschiedenis na een insnijding van een diep ingrijpend tijdsgewricht gevaar, deze geschiedenis met maatstaven te beoordeelen, die voor vandaag gelden, maar die toen zeker niet juist waren geweest. Voorzichtigheid is hier geboden. En distantieering noodzakelijk! Trouwens, zulk een beoordeeling is ook niet onontbeerlijk voor een rechte behandeling van het Indische vraagstuk in het huidig tijdsgewricht.

Alle Nederlandsche staatkundige partijen zijn momenteel de overtuiging toegedaan, dat de koloniale structuur van Indië geliquideerd dient te worden. Wij allen erkennen rechtmatige elementen in het Ind. Nat. Sommigen misschien kwaadschiks, gedwongen door de omstandigheden. Maar anderen toch ook van heeler harte.

En onder deze laatste groep behoort ook de A.R.-Partij zich o.i. te scharen. Uit overtuiging en dies van harte. De vrijmaking van het leven ligt ons immers na aan het hart. Wij zijn naar ons beginsel niet minder voorstanders van de vrijmaking dan voorstanders van de gezagshandhaving. Het Calvinisme heeft dit in z'n historie wel bewezen. Revolutie en reactie vinden in beginsel bij ons allebeide even krachtig verzet. Breekt ooit het oogenblik aan, dat de strijd voor vrijmaking en progressie in onze gelederen geen weerklank meer vindt, dan zijn wij den naam van Calvinisten niet meer waardig en aan onze roeping ontvallen.

Continuatie van de voogdij-structuur van het Indische leven is na dezen tweeden wereldoorlog en na de gebleken zelfstandigheid en bekwaamheid van de Indische volkeren niet

langer verantwoord. Zij wordt onzedelijk en onchristelijk, zoodra gebleken is, dat zij overbodig werd. Ja, wij dienen met vreugde te erkennen, dat Indië zichzelf bewust werd en dat de tijd is aangebroken, waarin Indië de taak zelf ter hand kan nemen, welke tot nu toe in voogdijschap door anren werd verricht. Op ons rust nu nog alleen de taak, het liever met een zelfstandig Indië te wagen dan te wachten op een „rijpheid" van Indië, die in feite ook in het moederland niet aangetroffen wordt. Zelfstandig, niet wijl Indische belangen primair den doorslag zouden moeten geven. Maar zelfstandig, doordat de Indische zaken door Indië zelf behartigd worden en Indië niet voorwerp van moederlandsche zorg en moederlandsche leiders is, doch zelf, en zooveel mogelijk uitsluitend zelf, eigen zaken behartigt.

In principe behoort onze partij deze wenschen te billijken, er in haar program van actie een plaats aan te geven en er bij gelegenheid voor te strijden. Op dit punt hebben wij afstand te kiezen van al degenen, die zich niet laten leiden door de gehoorzaamheid aan de religieuze grondwet. Naar deze wet toch rust op ons de plicht den naaste lief te hebben als onszelf. Zijn politieke bewustwording moet ons even dierbaar zijn als de onze in vorige tijden ons is. Het Indonesisch streven naar zelfstandigheid mag ons niet onverschillig laten. Wij zijn zelfs niet eerder met deze grondwet in het reine, dan wanneer wij ten dezen aan de volkeren van Indië doen, wat wij wenschten, dat men ons zou doen

Niet enkel moet zondig bedrijf door ons hier vermeden maar ook de zondige nalatigheid van geen partij te kiezen waar we het moesten, mag niet bij onszelf getolereerd.

Zeker, de zendeling, die uit den aard van zijn roeping dichter bij de Inheemsche bevolking staat dan de meeste Hollanders, zal het eerst open staan voor deze wenschen en deze eigen roeping het eerst beseffen. Maar in den grond der zaak is het de plicht van iederen christen, hiervoor open te staan. Want Indië is Nederlands naaste. 't Stemt ons nog altijd tot dankbaarheid, dat de Christelijk-Staatkundige Partij (de C.S.P.) in den Volksraad herhaaldelijk de zijde der inheemsche fractie's koos. En het zou ons bitter teleurstellen, indien wij dit schoon verleden gingen verloochenen. Wij beleven deze dingen in Holland op grooten afstand. Daardoor spreken ze ons minder toe. Maar ze zijn er niet minder ernstig en reëel om. Er was en is op de houding van den doorsnee-Europeaan in de tropen ontzaglijk veel aan te merken. Zijn gedrag zou ook ons diep wonden, indien wij er door getroffen werden. Onwetendheid is hiervoor geen excuus. Neen, zij verergert de zaak slechts.

Men leefde in Indië veel te veel te midden der Indonesiërs langs de Indonesiërs heen, zonder te weten, wat er in de harten dezer volkeren omging. Deze onwetendheid is vrucht van liefdeloosheid en derhalve van grove miskenning van den naaste. De Europeaan laboreerde — de goede niet te na gesproken — aan de kwaal eener verbeten zelfhandhaving en aan de hiermee verbonden vrees voor politieke bewustwording van den Indonesiër. Van deze mentaliteit hebben wij ons radicaal af te wenden. En ons geluid moet wel zoo duidelijk en onvervalscht zijn, dat het niet meer mag voorkomen, dat Indië den christen-Nederlander niet weet te onderscheiden of dat de zending, voor zoover het aan ons ligt, „christelijker" gelaat vertoont dan de christen in Indië.

Om deze reden acht ik het ook noodzakelijk, dat wij ons tien maal bedenken, voor wij medewerking verleenen aan een vereeniging als de stichting „Indië in nood". Zooals wij ons tienmaal moesten bedenken, alvorens wij toe zouden treden tot de Vaderlandsche Club. In dit gezelschap zijn wij niet thuis. Zelfs ons opkomen voor het Nederlandsche gezag in Indië accordeert in den wortel niet met het politiek belijden van deze Nederlandsche groep. Het accentsverschil is hier principiëel. Komen wij op voor het Nederlandsch gezag, omdat dit gezag het wettige is, en omdat wij religieus aan de erkenning van het bestaande gezag gehouden zijn, bij hen wordt niet op deze gronden de mainteneering van dit gezag voorgestaan. Maar hun harten kloppen voor dit gezag, omdat het ons *Nederlandsch* gezag is en de vaderlandsliefde hier verabsoluteerd wordt.

In ons isolement ligt onze kracht. Naar links én naar rechts. Dit isolement mogen wij ook in de Indische kwestie niet verlaten. Het moet ons lief zijn. De antithese zij niet eenzijdig gericht.

Staatkundige hervormingen

Van lieverlede zijn wij bij het vraagstuk der noodzakelijke hervormingen aangeland. Het zou een onvergeeflijke fout zijn, indien wij alleen aandacht hadden voor de noodzakelijke staatkundige hervormingen en nader voor de staatkundige paragraaf in deze staatkundige hervormingen. Uitsluitende toepassing van dit middel ter oplossing van de Indische kwestie zou wel eens erger dan de kwaal kunnen blijken. Wij mogen ook hierbij niet uit het oog verliezen, dat de Indische kwestie pas gepeild is, wanneer wij haar in haar religieus-sociaal karakter hebben doorgrond.

Inmiddels blijft zij ook op het engere staatkundige erf

urgent. Ook op dit erf behoort het Indische leven te worden vrijgemaakt. De bevoogding make plaats voor de zelfstandigheid. De volkeren van Indië blijven zoo min mogelijk voorwerp van ons politiek en staatkundig beleid. Hun worde de verantwoordelijkheid voor wetgeving en beleid tot aan de uiterste grenzen toegewezen. En ook schuwe men niet, de dragers van het gezag in de eerste plaats uit de gelederen der Indonesische intelligentia te recruteeren. Hier ligt een taak voor onze christen-juristen en politici. Mijn taak meen ik volbracht te hebben met te pleiten voor een onverwijlde aanvaarding van de roeping, als A.R.-partij te staan op de doorvoering van staatkundige hervormingen in bovengenoemde richting en geest. En ik zou dankbaar zijn, wanneer in ons midden de communis opinio gevestigd bleek, dat we hier te doen hebben met een eisch van ons A.R.-beginsel, of, zoo men wil, van christelijke politiek.

Op één zijde van dit vraagstuk zij echter nog met nadruk gewezen. Het komt ons voor, dat de overdracht van verantwoordelijkheid, hierboven bepleit, moet gebonden blijven aan den onvoorwaardelijken eisch, dat het Indisch staatkundige en politieke leven zichzelf verplicht moet weten, om een staatsbestel en rechtsorde in het leven te houden, die aan de volgende eischen voldoen:

> Vrijheid van geweten, van godsdienst (inbegrepen die van godsdienstige belijdenis, organisatie en activiteit), van onafhankelijke rechtspraak, van opvoeding en onderwijs, van gedachtenopenbaring; van vereeniging en vergadering. Erkenning en waarborging van de rechten der minderheden. Vrijheid van christelijke werkzaamheid, ook in het openbare leven.

Wij zouden als christelijke staatkundige partij te kort schieten in onze roeping, wanneer wij er niet bij de organen onzer wetgevende en uitvoerende macht op stonden, dat deze grondslagen van ons eigen volksleven, die voor het christelijk karakter onzer eigen natie waken en de gerechtigheid in ons volksleven beschermen, ook voor een zelfstandig Indië van kracht zijn.

Niet-staatkundige hervormingen

Ten aanzien van deze staatkundige hervormingen geldt, dat wij van onze zijde alle pogingen in het werk moeten stellen, dat zij met medewerking van de volkeren van Indië tot stand komen.

Resteeren dan al zulke hervormingen, welke niet op het

staatkundig leven in den strikten zin des woords betrekking hebben. De heer Meyerink heeft er in de Kamerdebatten verscheidene opgesomd. Dit was niet ondienstig. Deze opsomming toonde aan, dat ook naar onze overtuiging er nog wel het één en ander, ja zeer veel, in Indië om hervorming roept.

Toch doen wij goed, er rekening mede te houden, dat de Indonesische nationalist zich innerlijk tegen ons spreken over andere dan staatkundige hervormingen verzetten moet, met het gelijk aan zijn zijde. Want bedoelen wij dan niet eigenlijk, om opnieuw den kolonialen weg der Nederlandsche bemoeienis te gaan bewandelen ter uitvoering van een taak, die juist niet op onze schouders, doch op de schouders der volkeren van Indië moet rusten? De staatkundige hervormingen maken juist den weg vrij tot overdracht van deze zedelijke roeping. Geen enkele hervorming kan de volle instemming van den Ind. Nat. verwerven, waarin hij niet zelf betrokken wordt. De gelegenheid moet hem geboden worden, zelf de hervormingen aan te brengen, waar de Indische samenleving om roept.

Het is ons ernst met de staatkundige hervormingen ter vrijmaking van het Indische leven. Maar dan kan het ook niet uitblijven, of wij houden onszelf er zooveel mogelijk van terug, de andere hervormingen zonder of met behulp van de Indonesiërs door te voeren. En we juichen het van harte toe, wanneer Indische krachten en instanties deze hervormingen zelf tot stand brengen. Zonder onze tegenwerking. Juist op dit punt kan de nationalist ons beproeven, of wij de liquidatie van de koloniale verhoudingen ook metterdaad voor onze rekening nemen.

Zelf-hervormingen

Aan ons na het tot stand komen van de gewenschte staatkundige hervormingen derhalve voornamelijk de taak, *onszelf* te hervormen.

Wij wezen er al op, dat er op dit gebied nog werk in overvloed is. Wat moet er al niet in ons veranderen, om waarlijk in onze houding tot de bevolking van Indië gericht te zijn op de religieuze grondwet van het Koninkrijk der hemelen. De restanten van koloniale uitbuiting zullen dan moeten verdwijnen uit handels- en bedrijfsleven. De omgang en omgangsvormen in het verkeer met de bevolking kunnen dan ook niet langer blijven, zooals ze tot nu toe vaak waren. Gebroken moet dan worden met iederen vorm van rassen-discriminatie in alle doorsneden der samenleving. De epicureïsche genotzucht van den Europeaan in de tropen,

die dikwijls bewust of onbewust het directief voor zijn verblijf en gedragingen in Indië was, zal algeheele veroordeeling moeten ontmoeten. Onze welwillende neerbuiging en philanthropie, die uitgebleven erkenning en eerbiediging van rechten vergoeden moesten, zullen in haar innerlijke valschheid doorlicht moeten worden. Stimuleering van Indonesische productieve krachten en royale ontsluiting van de wegen, die tot maatschappelijken vooruitgang voeren, zullen lustelooze nalatigheid op dit gebied moeten vervangen. Gezwegen mag ook niet over den vloek van onze onverschilligheid voor het geestes- en geestelijk leven van den Indonesiër. Al die dingen, waarin het uit kwam, dat wij dezen naaste liefdeloos en hermetisch afgesloten voorbijgingen, of waaruit bleek, dat wij hem, zoo wij hem al eenigszins liefhadden, niet liefhadden als onszelf, moeten verdwijnen. Er is in Indië veel groots door ons verricht. Er is ook veel groots nagelaten. Er is ook grootscheeps kwaad gedaan! Het ergste, dat wij Indië aangedaan hebben, is wel, dat wij het met een bandjir van ongeloof en irreligieusiteit overstroomden. Port-Said was, zooals men mij eens spottend aan boord vertelde, het kerkhof van den godsdienst der Europeanen, die op weg naar Indië waren! Fiolen van moderne en frivole irreligieusiteit stortten wij over Indië uit. En het ernstige humanistische of half-humanistische onderwijs, dat wij aan de landskinderen gaven, ontwortelde hun godsdienstig besef, dat zij van huisuit meegekregen hadden, zonder er iets degelijks voor terug te geven. Godsdienstig nihilisme bleef over! Hoe heeft de oud-Gouverneur-Generaal Idenburg met dit probleem geworsteld! Zijn teerchristelijke consciëntie kon er geen vrede bij vinden.
Waar zijn de vrijwilligers, die bereid zijn, hun leven in dienst van het christelijk onderwijs aan Indië te geven? Nog zijn de kansen niet verspeeld! Maar christelijk Nederland beseffe, dat de klok op slag van twaalf staat!

De revolutionnaire ontvoogdingsidee

Ook over de ontvoogding van Indië wordt tegenwoordig in meer dan één zin gedacht en gesproken.
In den mond van den revolutionnairen democraat onzer dagen stuurt zij doelbewust op de losmaking van Indië uit het Nederlandsche staatsverband aan. De ontbinding onzer souvereiniteit, liefst langs vredelievenden en schijnbaar legalen weg is de haven, waarheen gekoerst wordt. Het land der belofte is dan bereikt. Een volslagen onafhankelijk Indië is, naar deze opvatting, de noodzakelijke voorwaarde voor de zingeving aan het Indische leven, dat

onder de daemonie der koloniale overheersching zucht. De mannen van „De Stuw" bedoelden niets minder. Hun beginselverklaring spreekt duidelijke taal. „De Nederlandsche koloniale taak zal voltooid zijn, wanneer een Indisch Gemeenebest in de rij der zelfstandige volken een eigen plaats innneemt, in staat en bereid ook aan internationale verplichtingen te voldoen." Het streven van De Stuw was er op gericht, „door emancipatie een Indisch Gemeenebest te scheppen, dat zelf zijn bestemming kiest". (C. W. Wormser, Drie en dertig jaren op Java, blz. 95).
We mogen deze formuleering wel klassiek noemen voor de ontvoogdingsidee van alle revolutionnaire democraten onder ons volk. Aan deze ontvoogdingsidee verbinden zij voorts allen den hartelijken wensch, vaak als verwachting uitgesproken, „dat het Indische Gemeenebest een(!)band met Nederland zou willen onderhouden". Dit vrijwillig samengaan ligt derhalve „ter bede" onzerzijds aan Indië. Maar in geval Indië deze bede niet zou willen inwilligen, dan is het „vrij, los van Nederland" te kiezen.
Aan dit standpunt mag de lof der consequentie niet ontzegd worden. Revolutionnaire geschriften verrassen den argeloozen lezer dikwijls door allerlei remmen, tijdig of ontijdig aangebracht, om de vaart der consequentie, die den theoreticus zelf in de praktische uitvoering zijner ideeën benauwen gaat, te stuiten. Deze remmen ontbreken hier. Het beginsel wordt zuiver vertolkt. De surrogaatreligie van een aan God ontzinkende wereld ontwierp zich de politieke idolen van volkssouvereiniteit en zelfbeschikkingsrecht. In de beginselverklaring van De Stuw ziet ge de belijders dezer modernistische „irreligiosa religiositas" — 't woord is van Calvijn! — in aanbidding voor hun afgoden geknield. Afgoden, die sterk zijn in afbraakvermogen, maar die geen innerlijke kracht tot opbouw bezitten. Het dogma van den vrijen wil bedreigt Europa en de Europeesche cultuur met den ondergang.

Indonesisch nationalisme en revolutionnaire democratie

Van de nationalistische beweging in „Indonesië" gaf Dr. Verdoorn een overzichtelijke en boeiende historische uiteenzetting in de brochure „Indonesië, eerst weten — dan oordeelen", uitgave voor het comité voor actieve democratie. Wie dit artikel leest, ontworstelt zich niet meer aan den indruk, dat de ontworteling van den Indonesiër door ons Westersche neutrale onderwijs, in Indië en in Holland, één der oorzaken is van de huidige revolutie in Indië.

Prof. Dr. Kraemer heeft deze ontworteling van den Indonesiër scherp gezien en in zijn vele publicaties over Indië en de Oostersche wereld vindt ge dit thema herhaaldelijk terug. De aanraking van den Oosterling met de Westersche cultuur heeft hem ontworteld. De Oostersche religieuze bodem is onder hem weggeslagen en hij kwam in een geestelijk vacuum terecht. De Westerling, die hetzelfde onderwijs geniet, reageert hier toch minder radicaal op. Allerlei historische invloeden remmen hem, wanneer het neutrale onderwijs den godsdienstigen bodem onderwoelt. Maar ook bij den Westerschen intellectueel en studeerende van vandaag onderkent Kraemer dezen verwoestenden invloed van het openbare onderwijs. De religieuze ader blijkt op ontstellende wijze verarmd en ingeschrompeld te zijn. Gevoelloosheid voor al, wat met den levenden God en Zijn Christus in verband staat, teekent zich bij den intellectueelen Westerling af. Voor den Oosterling zijn, naar Kraemer onbetwistbaar aantoont, de gevolgen van deze religieuze atrophie, van nog ernstiger aard. Want de Oostersche wereld is nog steeds een religieuze totaliteitswereld. Wie den Oosterling deze religieuze totaliteit ontneemt, ontneemt hem zijn geestelijk tehuis en zet hem geestelijk op straat.

Men spreekt tegenwoordig gaarne van de tragiek van alle koloniaal beleid. Veroorloof mij, op *déze* koloniale tragiek te wijzen. De goedbedoelde „verheffing" en emancipatie van den Indonesiër door ons Westersche onderwijs gaf den Indonesiër het gevoel van een ongeborgenheid en van een geestelijk zwerverdom. Is het wonder, dat hij de wijk gezocht heeft in een toekomstideaal? Wie afgoden stuk slaat, en het religieus besef ondervoedt, kan er op rekenen, dat nieuwe afgoderij den kop opsteekt, en dat ideologiën de religie vervangen moeten. Niet voor het eerst in de geschiedenis der menschheid heeft het nationalisme de rol van surrogaatreligie zich toebedeeld gezien. Dit is ook in Indië geschied. Het toekomstbeeld van een Indonesia Merdéka gaf aan den ontwortelden Indonesiër nieuwe hoop op een zinvol bestaan. Het inspireerde hem. Het gaf hem het geloof, aan de zinlooze ongeborgenheid van zijn ontworteld bestaan te kunnen ontvluchten. Aan de tragiek van eigen bestaan gelooft hij te kunnnen ontkomen door deze tragiek af te wentelen op het koloniale beleid van den Westerling.

Aanvankelijk was het Ind. Nat. Oostersch-Islamitisch georiënteerd. Een nabloei van deze periode kan ook voor vandaag nog geconstateerd worden. Maar de Ind. Nat. beweging heeft in haar leidende figuren deze oriënteering opgegeven. Zij is in haar huidigen vorm voorzien van de wapenen, haar

in het tuighuis van het Westen bewaard. De revolutionnair-democratische leerstellingen, aan de Leidsche Hoogeschool gepredikt, werden door de Indonesische studenten in Nederland als nieuw en verlossend evangelie ingedronken. Zij werden door deze leerstellingen versterkt in hun nationalistisch geloof. Hun nationalistische strijd werd hun een een openbaring! Hij was, naar hun in Leiden duidelijk werd, niet minder dan een strijd van wereldformaat. Zij leerden dien strijd daar zien als een onderdeel van de worsteling over alle werelddeelen voor de democratie en tegen de antidemocratische machten van imperialisme en onderdrukking. Zoo ontdekten zij in ons goede vaderland de zoo gewenschte Westersche rechtvaardiging voor hun revolutionnair nationalisme. Verrijkt met deze onnoemelijke buit keerden zij naar Indië terug. Het Ind. Nat. werd een onderdeel van den strijd der democratie tegen het imperialisme. Zoo beleeft de nationalist het vandaag. Zoo staat hij sterk naar binnen en naar buiten.

Wie spoor zoekt in het Ind. Nat. komt bij het Westersche humanistische en neutrale onderwijs in Indië, hij komt ook in Leiden uit. Detective-gaven zijn voor deze ontdekking niet noodig. Slechts wie niet zien en niet hooren wil, ontdekt dit niet.

Meer ondergronds loopen de draden van Moskou uit. Een communistische vertakking bestaat er ook in het huidig Ind. Nat. Communistische ideeën zijn ook Soetan Sjahrirs eigendom. Zijn brochure „Onze strijd" legt er getuigenis van af. Maar ook zonder deze communistische invloeden zou het Ind. Nat. het revolutionnaire element verkregen en behouden hebben. Moskou is ter verklaring niet noodig.

De christen-Indonesiër en „de Zending"

In onze kringen is er een begrijpelijke belangstelling voor de houding, die de christen-Indonesiër in dit conflict gedacht heeft, te moeten innemen. Wij hadden zoo gehoopt, dat zij althans zouden inzien, dat geloof en revolutie kwalijk samengaan en dat dit inzicht hun houding zou bepalen.

Deze hoop is beschaamd. Amir Sjarifoeddin, een christen-Batak van groot formaat en van een integer karakter, is één van de steunpilaren der Repoeblik. Ook andere namen zouden te noemen zijn. De christen-Indonesiër koos, voorzoover hij zich openbaart, voor de Repoeblik.

Wat kan hiervan toch de oorzaak zijn? Ik neem aan, dat vrees en zucht naar lijfsbehoud, vooral na de terreur, waaraan christelijke inheemsche kerken in sommige gebieden van Java zijn uitgeleverd geweest, factoren waren. Duidelijk

is ook, dat de inheemsche leiders van het kerkelijk leven er alles op zetten, de kerk te redden uit dreigenden ondergang.
Maar hiermede is dit verschijnsel niet verklaard. De Repoeblik heeft een plaats in het hart van menig christen-Indonesiër en van zoo goed als alle jeugdige christenen.
Japansche propaganda tegen het Westen heeft ook onder hen haar uitwerking niet gemist. Maar ook deze propaganda heeft 't eigenlijke niet gedaan. Wij komen de waarheid eerder op het spoor, wanneer wij als zendingsmenschen de hand in eigen boezem steken. Zij komt er melaatsch uit. Het moge waar zijn, dat dit in geringere mate het geval is bij de Gereformeerde zendingsmenschen, dit neemt niet weg, dat ik ook onszelf niet vrij durf pleiten.
Van de zijde der zending is het stekje der politieke beginselvoorlichting, indien al geplant, heel stiefmoederlijk bedeeld geweest. Vele zendelingen leden aan politico-phobie. Deze ziekte werd er niet beter op, toen zij in Indië kwamen. De christelijk-Indonesische staatkundige partij schoot geen wortel bij de groote groep der christen-Indonesiërs en werd van zendingszijde meestal zwak of heel niet gesteund. Amir Sjarifoeddin wierp de knuppel in het hoenderhok, toen hij op de laatste zendelingenconferentie er de zending een verwijt van maakte, dat zij den christen-Indonesiër op politiek terrein aan zijn lot had overgelaten. Het was te laat. Reeds was er een vacuum ontstaan, dat voor niet-christelijke beïnvloeding open had gestaan. Het tekort was aangevuld. Het revolutionnair nationalisme was reeds aanvaard. Het had den christen-Indonesiër aan onderscheidingsvermogen ontbroken. Wie kan er hém een verwijt van maken?
Maar de tijden veranderen en wij met hen. Plotseling is er in zendingskringen een politieke belangstelling ontwaakt, die aan het ongelooflijke grenst. De politico-phobie is verdwenen. En zendingslichamen deinzen er niet voor terug, politieke verklaringen af te leggen.
Dit is niet enkel een gelegenheidsverschijnsel. Het teekent den nieuwen koers. Onder de bezielende, suggereerende leiding van Kraemer heeft de piëtistische aversie van de politiek plaats moeten maken voor de „totaliteitsroeping" der kerk en der zending.
De „nieuwe" houding van „de Zending" is u bekend. Zij kreeg haar klassieke vormgeving in Verdoorns „De Zending en het Indonesisch Nationalisme". Missionaire vreemdheidsvlucht gaat broederlijk gepaard met missionaire verkondiging van de Leidsche revolutionnair-democratische theoriën, die als de Waarheid en de Gerechtigheid onder christelijken vlag

worden aangeprezen. Radèn Notosoetarso, die het heeft durven bestaan, als christen-Indonesiër de antithese ook voor de Indische politieke wereld te verdedigen, komt er ongenadig af. En Colijn is schrikbeeld en zondebok. Hij is voor het Indisch vraagstuk, wat Kuyper voor de huidige Nederlandsche theologie is!
Zoo dekt deze Hollandsche zending momenteel het streven van den christen-Indonesiër. Menschelijkerwijs gesproken is bevrijding van deze christenen uit het moeras der revolutionnair-democratische theoriën en praktijken hierdoor een onbegonnen werk geworden. Ja, het bestaan en de werkkring van den zendeling, die de Indonesische revolutie niet in beginsel aanvaardt en verheerlijkt, wordt bedreigd. Zoo ge uw zendingswerk liefhebt, kies dan partij voor de Repoeblik! Deze stem is geen eenzame.
De christen-Indonesiër voelt zich door deze houding van „de Zending" gesterkt en gerechtvaardigd. Hij werd immuun voor het getuigenis der christelijke staatkundige partijen in Nederland. Hij wendt er zich vol afkeer van af. Hij doorziet het! De wapenen voor dezen afweer betrekt hij uit het arsenaal van deze Hollandsche christen-democraten.
Zouden wij bij dezen stand van zaken anders handelen en denken, indien wij christen-Indonesiër waren?

Hoogkerkelijk en hoogmissionnair denken

Wie den pas wil bij houden, moet over kerk en zending niet niet langer zonder gebruik van hoofdletters schrijven, want hij moet hoogkerkelijk en hoogmissionair denken. Er wordt afgoderij met de kerk gepleegd in Protestantsche kringen. Rome kan bij ons in de leer gaan!
Scheefgetrokken verhoudingen zijn hiervan het gevolg. Tusschen Bijbel en kerkelijke prediking wordt geen principieel verschil meer gezien. In de Indische kwestie ziet ge het gebeuren. Op het altaar dezer Kerk en Zending wordt eerst de Bijbelsche liefde tot God, in de gezagsgehoorzaamheid van ons gevraagd, door kerkelijke prediking verduisterd, en daarna tezamen met de naastenliefde, zooals zij in de vaderlandsliefde tot uitdrukking moet komen, gewillig geofferd. Wij vonden al in zendingsliteratuur van deze strekking de bedenkelijke uitlating, dat een zendeling eerst internationaal, daarna Indonesisch en tenslotte Nederlandsch heeft te denken en te handelen. De rangorde spreekt voor zichzelf. Hier is een gezagsondermijning aan het woord, die gewild of ongewild den indruk van landverraad vestigt.
Felicitatie's van zendelingen aan het adres der vereeniging Perhimpoenan Indonesia, die uiting geven aan hun blijd-

schap over het ontstaan der Repoeblik en aan hun afkeer van de belemmeringen, die van Nederlandsche zijde deze Repoeblik in den weg gelegd worden, wijzen in gelijke richting.

Zelfstandigmaking der Indonesische kerken

Legendevorming is gevaarlijk en mag niet onweersproken blijven. In den politieken zendingsbijbel, die Dr. Verdoorn ons bood, beroept hij zich op het feit, dat de zelfstandigmaking der inheemsche kerken in het begin der dertiger jaren vrucht was van de erkenning van zendingswege van het goed recht van het nationalisme. Ook Dr. Kraemer laat zich in gelijken geest uit.

Nu is, voor wat de Oost-Javaansche kerken aangaat, niemand zoo nauw betrokken geweest bij deze zelfstandigmaking als Dr. Kraemer. Ik wil dus gaarne zijn getuigenis, voor wat Oost-Java aangaat, aanvaarden.

Maar voor de kerken van Midden-Java gaat het niet op. Haar zelfstandigverklaring kwam uit anderen wortel op. Zij hield eigenlijk met de kwestie van het Indonesisch nationalisme geen verband. Ook de verhouding: Nederland—Indië speelde hierin geen rol. Richtlijn voor deze zelfstandigverklaring was hier, dat een onzelfstandige kerk eigenlijk geen kerk is. Onze Gereformeerde overtuiging van de autonomie der plaatselijke kerk leidde ons als vanzelf tot het inzicht, dat ook de Javaansche kerk onmiddellijk verantwoordelijkheid verschuldigd is aan het Hoofd der kerk. Geen zendeling en geen zendende kerk mag hier tusschen treden. De kerkplanting stond bij ons niet aan het einde van den missionairen weg, doch zij was het onmiddellijke doel. Voetius had ons dit ook al geleerd. En Voetius' zendingsleer was op ons missionair examen een examenwerk. Terwijl wij in Dr. van Andel, den „primus inter pares" onder onze Geref. zendingsmenschen, niet alleen een bekwaam Voetiuskenner, maar een Voetius redivivus bezaten.

Voor Midden-Java alzoo een legende.

Ook maakt Dr. Verdoorn zich schuldig aan een ongeoorloofde dooreenwarring van kerk en staat, wanneer hij deze zelfstandigmaking der kerken ten voorbeeld stelt voor een onafhankelijkheidsverklaring van Indonesië van Nederlandsche zijde. De parallel deugt al niet meer, na wat wij over de zelfstandigmaking van inheemsche kerken schreven. Maar ook, al zou deze zelfstandigverklaring het gevolg zijn van de erkenning van het nationalisme, dan nog deugt deze parallel niet. Zij kan alleen den aanhanger van de idee der volkssouvereiniteit toespreken. Is de staat ontstaan door de vrijwillige

aaneensluiting van z'n burgers en langs denzelfden vrijwilligen weg ontbindbaar en wordt ook de kerk vanuit dit vrijwilligheidsdogma gezien, dan zou een parallel op haar plaats geweest zijn.

Nu dit niet het geval is, maakt de steller dezer these zich schuldig aan een „metabasis eis allo genos": een ongeoorloofde overgang van het eene naar het andere gebied. Staat en kerk zijn niet zoo gemakkelijk met elkaar te vergelijken. De gemeenschappelijke noemer, zoo zij bestaat, moet met veel prudentie gezocht worden. Zij ligt niet voor het grijpen.

Socialisme en Indonesisch nationalisme

Doch een andere parallel voor een andere zaak vinden we ook herhaaldelijk bij denzelfden schrijver. En deze parallel komt ons juist voor. Zij draagt tot verheldering van de Indische kwestie bij. Ik bedoel de vergelijking van deze Indonesische revolutionnaire beweging met die van het socialisme in zijn opkomst in Europa, die tot ontdekking van belangrijke overeenkomst leidt. In onze kringen vond het revolutionnair en god-loos karakter van dit socialisme-in-opkomst sterke afkeuring en bestrijding. Maar wij lieten het hierbij niet. Daarvoor bergde dit socialisme te zeer elementen van waarheid en gerechtigheid in zich. Ontdaan van z'n revolutionnair en atheïstisch karakter had het een rijken zin en een historisch recht. Maar de beweging wilde van zulk een verlaten van den revolutionnairen en anti-godsdienstigen weg aanvankelijk niet weten. De revolutionnaire ideologieën heeft zij trouwens tot op den huidigen dag niet vaarwel gezegd. In het Ind. Nat. treffen we een gelijke dooreenstrengeling van zuiver nationalistische en revolutionnaire motieven. In de analyse hebben wij ze te ontwarren, maar in de realiteit komen ze enkel onontward voor. De proclameering van de Repoeblik Indonesia is de bekroning op alle strevingen van het Ind. Nat., langs revolutionnairen en zelfs minderwaardigen weg. Minderwaardig: wijl men niet schroomde, uit handen van den expireerenden „anti-democratischen" overweldiger de Repoeblik te accepteeren.

Dr. Verdoorn brak met de christelijke Nederlandsche traditie, welke het opkomend socialisme als onchristelijk verworpen en bestreden had. Hij neemt het geheel en al voor dit socialisme op. Geen wonder, dat hij op gelijke gronden de Repoeblik Indonesia erkent en verdedigt. Maar ook bevreemde het hém niet, dat wij ons wel eenige malen zullen bedenken, voor wij hem op dezen weg volgen. Een erkenning van het goed recht der Repoeblik houdt, zooals hij ons zelf voorhoudt, een veroordeeling van heel de bange worsteling onzer

vaderen tegen het revolutionnair socialisme in. Veeleer versterkt deze parallel ons in onze overtuiging, dat wij dan ook nu geroepen zijn, christelijk-antithetisch deze zaak der Repoeblik Indonesia tegen te staan. Wij blijven dusdoende in den lijn van christelijk Nederland.
En, zooals onze vaderen het betreurden, dat het socialisme van toen eigen goede zaak bedierf door z'n revolutionnaire gerichtheid, zoo ook betreuren wij het uit den grond van ons hart, dat de Ind. Nat. beweging het goed recht van haar streven door dezen revolutionnairen gedragslijn gecompromitteerd heeft. Dusdoende maakt zij het ons onmogelijk, aan haar zijde te staan; zij dwingt ons zelfs, zoo krachtig mogelijk tegen haar positie te kiezen. Zij verplicht ons immers, haar vanuit het standpunt der christelijke antithese te bestrijden.
Met alle consequenties van dien. Want evenals in de dagen der spoorwegstaking een christelijk kabinet de „misdadige woeling" gewapenderhand tegentrad, zoo ook staan wij uit christelijke overtuiging achter de regeering in haar treffen van militaire maatregelen. Opstandigheid mag ook niet langs den weg van lijdelijk toezien gedoogd worden.
Hiermede halen wij ons het odium van reactionnair optreden op den hals. Wij zijn er ons ten volle van bewust. En wij betreuren het. Hetzelfde overkwam Luther in zijn bestrijding van den Boerenopstand, Calvijn in zijn verzet tegen de Anabaptistische woelingen, Kuyper in zijn bestrijding van het revolutionnair avontuur in 1903. Het overkwam hun. Zelf konden zij niet anders. Er voor uit den weg gaan, mochten zij niet. Ik zie niet in, hoe wij nu anders zouden kunnen. Omdat ik niet inzie, dat wij anders mógen.

De staatsvorm van de Repoeblik

Allerlei stroomingen strijden nu nog binnen de Repoeblik, om den voorrang. Saamgebundeld worden die diverse krachten door den verzetsstrijd. Maar mocht deze strijd met succes bekroond worden, dan eerst zal de onderlinge verdeeldheid recht tot openbaring gekomen en uitgevochten moeten worden, wie der partijen de structuur der Repoeblik naar haar hand zal mogen zetten. Nu mag het ons niet onverschillig laten, of deze Repoeblik fascistisch, communistisch dan wel democratisch is en wordt. Het militair bewind vertoont opmerkelijk fascistische trekken en de sociale revolutie, die zich in z'n midden voltrekt, doet sterk aan het communisme denken. Onze tegenstanders, die de zaak van deze Repoeblik bepleiten, mogen het zich voor gezegd houden, dat het resultaat dezer op revolutionnair-democratische leest geschoeide

omwenteling wel eens een communistisch blok kon worden tegen de democratische landen in het Oosten.
Maar de vraag, tot welk een interne staatkundige structuur deze Repoeblik zich uit eigen krachten mogelijkerwijze zou gaan ontwikkelen, mag ons eigenlijk niet te lang bezig houden. Zij zou onze aandacht van de hoofdzaak afleiden. Zij is misleidend. Voor de bepaling van onze houding tegenover de Repoeblik is zij in wezen van geen belang. Als resultaat van een revolutionnaire (en minderwaardige) beweging en als vormgeving aan revolutionnaire strevingen is zij en blijft zij o.i. veroordeeld. Ongeacht het antwoord op de vraag, in welke richting zij zich ontwikkelen zou.

Het misverstand

Toch doen wij goed, er weloverwogen rekening mede te houden, dat een nationalistische voorstander van de Repoeblik iedere veroordeeling en bestrijding van haar aanvoelt en opvat als een afwijzing van het goede, dat in het Ind. Nat., om erkenning vraagt, en als een volslagen reactionnaire bestrijding van deze beweging. Wij vergeten spoedig, dat ons Anti-Revolutionnair getuigenis tegen deze revolutie en haar vrucht geen zuiveren klankbodem kan vinden bij den Ind. Nationalist. Een rechtgeaarde Calvinist is een witte raaf in Indië. Wie niet voor de Repoeblik is, is tegen haar. En wie tegen haar is, moet wel een reactionnair zijn van het type, dat hij in Indië tegenkwam. Zoo redeneert een Indonesiër. Daarom klinkt ons getuigenis hem valsch in de ooren. Daarom wordt hij kregelig en sarcastisch, als hij dan ook nog bemerkt, dat wij deze „reactionnaire houding" christelijk willen „goed praten". Daarom verwacht hij van ons niet anders, dan dat wij voor een hernieuwing van het koloniale bewind in het krijt treden. En dit spookbeeld prikkelt zijn verzetsenergie. Dat nooit! Onze betuigingen van het tegendeel legt hij, als bekend, terzijde. Indië heeft al zoovele schoone beloften moeten gelooven. Ze gingen niet in vervulling. Wat garandeert hem, dat ons woord niet voor hetzelfde doel misbruikt wordt? Wij hebben een berg van wantrouwen bij den Indonesiër te overwinnen.
In deze reactie staat hij trouwens niet alleen. Niet anders reageert de revolutionnaire democraat in ons vaderland, en waar mogelijk nog heftiger en sarcastischer de communist. En is het overgroote deel der wereldpers en wereldopinie niet op dezelfde wijze ingesteld tegen ons woord en beginsel? Men is er onontvankelijk voor. De democratische revolutionnair en afortiori de communist denken in de schemata van revolutie en reactie, van democratie en imperialisme, van

emancipatie en onderdrukking. Een derde is er voor hen niet. Wie niet voor het eerste kiest, kiest z.i. noodwendig voor het tweede. Zoo luidt de logica van het gezond verstand en van het normale rechtsbesef der huidige democraten. Derhalve kiest de Anti-Revolutionnair z.i. met mathematische zekerheid voor reactie, imperialisme en onderdrukking. Ge brengt hem hier niet makkelijk van af. Er bestaat niet enkel in de zending het vraagstuk van het z.g.n. aanknoopingspunt. De weg naar het verstaanbaarmaken van het christelijk getuigenis is een zware. Misverstanden stapelen zich op. Ge neemt die niet makkelijk weg, want ze zijn maar voor een gering deel te verklaren uit denkfouten of taalkundige vergissingen en voor een groot deel uit het feit, dat „twee werelden" elkander ontmoeten.

Karakter van ons getuigenis

De eenige weg, die voor ons open staat, om dit isolement van ons getuigenis te doorbreken, is o.i. die van de telkens en telkens herhaalde fundeering van onzen oproep tot gezagseerbiediging als norm voor overheid en onderdaan, in onze persoonlijke religieuze gebondenheid aan de openbaring in de Heilige Schrift.
De herhaling mag tegen hebben, dat ze vervelend wordt. Ze heeft vóór, dat zij alleen bij machte is, den hoorder te demonstreeren, dat het ons ernst is met ons getuigenis. Maar belangrijker blijft het getuigenis zelf en het kleed, waarin wij het uitdragen. Uitdrukkingen als „Gezag is gezag, en een rebel is een rebel" trekken niet, maar stooten af. Zij geven ook niet weer, wat er eigenlijk in onze harten leeft. Zij schieten tekort, omdat zij den achtergrond onzer godsvrucht niet weerspiegelen. Ze passen uitnemend in den mond van een ongeloovig militairist van het oude stempel, omdat zij de duidelijke taal van zijn hart spreken. Daarom ondermijnen zij de werfkracht van ons beginsel. Aan alle fronten heeft de christen de roeping, zijn naaste te winnen. Ook den revolutionnair. Onze woorden moeten blijk geven van onze ontzetting over de wereld, die in het booze ligt. Het is toch verschrikkelijk, te moeten constateeren, dat de revolutionnaire beginselen gemeengoed der menschheid dreigen te worden en naar algemeen oordeel vanzelf spreken. Het moet ons toch aangrijpen, dat de Indonesische revolutie juist in haar revolutionnair karakter, de onverholen sympathie van de toonaangevende volkeren der wereld heeft, en dat wij met de handhaving van ons wettig gezag tegen den stroom moeten oproeien. De Westersche en de door het Westen beïnvloede Oostersche volkeren zijn door en door

vergiftigd met de leer van het „Ni Dieu, ni maitre". De Bijbel heeft geen klem en geen vat meer. Onze ontsteltenis hierover moet in al onze getuigenissen doorklinken, evenals onze diepe bewogenheid over een wereld, die aan God en Zijn dienst ontzinkt.
Maar dan is ook noodzakelijk, dat onze religieuze gebondenheid aan de openbaring der Heilige Schrift telkens opnieuw uit ons getuigenis blijke. Ons verzet moet een consciëntiekreet zijn. Aan ons mag het niet liggen, indien men niet verstaat, dat wij om Gods wil niet anders kunnen.
Alleen op deze wijze sluiten wij zelf niet de gelegenheid af, dat men verstaat, dat men ons onrecht aandoet, indien men ons „op één hoop werpt" met de terecht veroordeelde koloniale mentaliteit, met conservatisme en kapitalisme, met materialisme en Europeesch epicureïsme, met militairisme en gezagsverabsoluteering. Wij dienen er zelf voor te zorgen, dat men deze conclusie niet uit ons betoog trekken mag zonder ons duidelijk betoonen van het tegendeel te hebben miskend. Wij mogen niet nalaten, er zelf gedurig op te wijzen, dat wij wars zijn van deze zonden van het Westen. Antithetische distantieering van deze Westersche god-loosheden moet ondubbelzinnig uit ons woord en onze daden blijken. Wij moeten er alles op zetten, omdat er ons alles aan gelegen is, dat wij zelf tot zulk een misverstand geen aanleiding geven. Elk van ons stelle zich onder de tucht dezer zelfcritiek en herziene daarna, waar noodig, zijn woord en zijn gedrag.

Zelfontbinding of eeuwigheid van ons Koninkrijk ?

In de Februari-verklaring van dit jaar werd ons koninkrijk principieel ontbindbaar verklaard. De weg tot ontbinding van het koninkrijk op legale wijze werd immers in deze verklaring open gesteld. Deze zelfontbinding van ons koninkrijk in beginsel vond terecht levendig verzet bij onze A.R.-Kamerfractie en pers. Men kan immers hiertoe alleen zichzelf den vrijbrief verschaffen, indien men uitgaat van het politieke dogma, dat de staat afhankelijk is van de gratie der staatsburgers en dat deze burgers met dien staat naar vrijen wil mogen handelen. Wie deze gedachten koestert, is aanhanger van de revolutionnaire dogmata van volkssouvereiniteit en zelfbeschikkingsrecht. Zelfs van de zelfbeschikking tot zelfontbinding. Rousseau's leer van het „contrat social" komt hier om den hoek kijken.
In dit spoor mogen wij onze regeering naar de mate van onze bevoegdheid niet voetstoots volgen. Met erkenning van

een grondig verschil tusschen een gezins- en een staatkundig levensverband gaat het toch niet aan, dat wij naar willekeur omspringen met het leven van een staat. Ook de December-verklaring gaf aan deze richting geen voedsel. Want daarin was sprake van het feit, dat een staatkundige samenleving op den duur slechts kan voortbestaan, indien de volkeren in dien staat vrijwillig samengaan. De consensus populi werd hier niet tot het fundament of de oorsprong van de staats-souvereiniteit verklaard: zij werd enkel vermeld als een, uit de geschiedenis geputte, voorwaarde voor het voortbestaan op langeren duur. Men concludeert averechts, indien men hieruit de zelfontbindbaarheid van den staat afleest. Men concludeert juist, indien men hieruit de oproep beluistert, dat wij toch allen er naar moeten streven, zulk een samenleving in ons staatsverband te bevorderen, dat saamhoorigheidsbesef en wil tot samengaan bij alle betrokkenen dit staatsverband schragen. „Concordia res parvae crescunt, discordia vel maximae dilabuntur". Reeds de Romeinen constateerden dit. Maar de revolutionnair trekt er de verkeerde conclusie uit. Dit is het onvermijdelijk gevolg van zijn atheistische gezagsleer en van zijn overspannen wilsverheerlijking en zijn geschiedbeschouwing. Dit moge ons reeds genoeg reden zijn, te verstaan, dat wij hem op dezen heilloozen weg, die van ondergang tot ondergang, van afbraak tot afbraak voert en die alleen door dictatuur gestuit kan worden, geen stap mogen volgen. Ten aanzien van de Februari-verklaring geldt de waarschuwing: Principiis obsta!

Maar dit neemt niet weg, dat wij met gelijke kracht ons moeten verzetten tegen elk betoog, dat eigenlijk van de idee der eeuwigheid van ons Koninkrijk uitgaat. Het z.g.n. drievoudig snoer God-Nederland-Oranje wordt niet haast verbroken. Ook deze tweede wereldoorlog was hiertoe niet in staat. Doch laten wij voorzichtig zijn en er ons voor hoeden, met deze idee God de wet voor te schrijven. De Heere is souverein, en Hij doet al wat Hem behaagt. Zijn ons verborgen wil over toekomst en lot van ons Koninkrijk is ons niet bekend. Hoe zouden wij er dan een richtsnoer voor ons staatkundig beleid uit kunnen afleiden? Ook hier hebben wij enkel te zien in het ons geopenbaarde gebod en overigens blind te zijn in de toekomst. In vertrouwen en in overgave. Wat God doet, dat is welgedaan!

Ontvoogding bij Kuyper

Het gevaar is niet denkbeeldig, dat men van de christelijke idee eener roeping tot ontvoogding van Indië momenteel het derde van vergelijking uit het oog verliest en er niet meer

opvoeding tot zelfstandigheid, doch een opvoeding tot onafhankelijkheid en losmaking uit ons staatsverband in leest.

Op deze wijze zou men er zelfs de gedachte van de vrijwillige zelfontbinding van het koninkrijk in kunnen leggen. Maar wie zoo handelt, doet aan de historie geweld aan. Men heeft dit beeld, dat vooral Dr. Kuyper hanteerde, in het raam van zijn tijd te verstaan. Het had toen de strekking, ons volk het besef eener zedelijke roeping jegens Indië in een veelzeggend en boeiend beeld bij te brengen. Hiertoe was het zeer geëigend. Het heeft z'n nuttige uitwerking niet gemist. Maar men keere het nu niet tegen wie het gebruikte en in een zin, die hem vreemd was, ter wille van een beginsel waar hij zijn leven lang tegen gestreden heeft, en part noch deel aan had.

Eenzijdigheid in onze voorlichting

Het Hollandsche onderdeel van de Indische kwestie eischte in het jongste verleden, dat onze Kamerfractie en persorganen het volle gewicht legden op het gezagsvraagstuk. Op dit punt dreigde onmiddellijk gevaar. Nederland was bezig, zijn traditie te verloochenen en in den maalstroom van den revolutionnairen tijdstroom onder te gaan. Ik heb het vaag vermoeden, dat zelfs aan de regeeringskringen, die ons nog steeds in gelijke oppositie tegen zich over vinden, dit A.R.-verzet niet uitsluitend onwelkom is geweest. Maar liever laat ik aan de geschiedschrijving over, te beoordeelen, welk een invloed dit verzet op de geschiedenis van het Rijk der Nederlanden heeft gehad. Het was broodnoodig.

In dit Hollandsche onderdeel was de zaak van de erkenning van het goed recht, dat in het Indonesisch Nationalisme in onderscheiding van de revolutie en de Repoeblik, ook stellig aanwezig was, er eene van secundaire orde.

Maar in het totale vraagstuk, vooral in de strikt-Indische kwestie, staat 't er toch wel eenigszins anders voor. Doordat wij in onze Kamerdebatten en voorlichting van het Nederlandsche volk het leeuwenaandeel van onzen aandacht op deze Hollandsche vraagstelling wierpen, hebben wij het gezicht op Indië en de reactie van Indië op ons getuigenis, vooral in den aanvang, wel ietwat te erg verwaarloosd. Uit dien hoofde schoot vooral onze persvoorlichting in het begin meer dan nu, tekort in haar taak, het mét de bestrijding van de revolutie op te nemen voor het goed recht in het Indonesisch Nationalisme en niet te vergeten, dat meeluisterend Indië zich uit dit tekort een scheeve voorstelling van ons standpunt en streven moest vormen.

Illegaliteit en revolutie-bestrijding

Slechts voor de Nederlanders, die uit de idee der volkssouvereiniteit en van het zelfbeschikkingsrecht leven, is de strijd der Indonesische nationalisten voor de Repoeblik in wezen dezelfde als onze strijd in de illegaliteit tegen de onrechtmatige terreur van de bezettende Duitsche overheid.
Voor ons echter ligt het anders. Ons samengaan met de communisten in de illegaliteit geschiedde ondanks het diepgaand verschil in motief en beginsel. Maar dit diepgaand verschil ontsloeg ons niet van onze verplichting, tot op zekere hoogte met deze communisten samen te werken. Ook al veroorloofde onze onderdrukker zich, hieruit het verwijt van revolutionnaire gezindheid aan ons adres te distilleeren. En ook al liepen wij gevaar, dat wij de illegaliteit op gelijke wijze als onze communistische partners zouden gaan uitoefenen. Voor den communist immers was alles in beginsel tegen den onderdrukker geoorloofd. Illegaliteit was voor hem ook een zelfontslag uit de gebondenheid aan de wetten Gods. Dit mocht zij voor ons nooit beteekenen. Of wij door deze samenwerking de grens niet eens te buiten zijn gegaan? Zoo is nu ook een samengaan met allen, die de Repoeblik bestrijden, tot op zekere hoogte onze roeping. Want de revolutie dient bestreden. Maar ook nu ontkomen wij niet aan het vestigen van den verkeerden indruk, dat wij met de reactie gemeene zaak maken en van éénzelfde overtuiging zijn. En ook nu loopen wij gevaar, tot middelen ter bestrijding van de Repoeblik de toevlucht te nemen, welke den reactionnair niet tegenstaan, doch die ons tegen de borst moeten stuiten.
Hoeden wij ons er voor, dat wij om het doel de middelen niet selecteeren en alles prijzen, wat tot onderdrukking van het revolutionnair geweld kan worden aangewend. Ook onze bestrijding der revolutie blijft onder de tucht der ordinantiën Gods staan. Wij moeten den christelijken moed hebben, ook in den rechtmatigen strijd op diplomatisch en militair terrein de dingen bij hun naam te noemen en het kwade, zelfs niet oogluikend, toe te staan.
Na alles, wat wij over de Indische kwestie schreven, is er, dunkt me, geen behoefte meer aan een uitvoerig exposé, waarom ons A.R.-verzet tegen de tyrannie en terreur der bezettende macht in Nederland eenzelfde verzet tegen de „Machtsergreifung" der Repoeblik in ons heeft wakker geroepen. Beide liggen in elkanders verlengde, komen uit dezelfde wortel op. Voor den A.R. spreekt dit vanzelf. Zooals het voor den democratischen revolutionnair wel een raadsel moet zijn.

Toch kan het z'n nut hebben, wanneer wij hierop nog afzonderlijk met nadruk wijzen. Wij zijn eigen beginsel en verleden niet ontrouw geworden. Onze jongens, die naar Indië gingen als vrijwilligers, om dienst te nemen in ons Nederlandsche leger ter bestrijding van de Repoeblik, verloochenden met deze keuze hun verleden in de illegaliteit niet. Zij bleven zichzelf gelijk en aan hetzelfde beginsel trouw.

Onze militairen in Indië

Naar A.R.-visie hebben onze Nederlandsche troepen in Indië niet tot taak, de Repoeblik Indonesia behulpzaam te zijn in haar eventueele democratiseering van de ter ongelegener ure eventueel door ons erkende Repoeblik. Zij hebben integendeel er recht op, dat onze regeering onomwonden uitspreekt, dat zij voor dit doel niet zullen worden ingezet. Welk recht zou onze regeering hebben, om het vrijwilligheidsbeginsel ten troon te verheffen en als richtlijn voor de verhouding van Nederland en Indonesia te aanvaarden, en om tegelijkertijd de zonen van het Nederlandsche volk ongevraagd te dwingen, goed en bloed voor een vreemden staat in te zetten en op te offeren? Wil de Nederlandsche regeering de Repoeblik Indonesia erkennen, en bovendien deze Repoeblik militairen bijstand verleenen, dan hebben onze militairen er recht op, het militair verband te mogen verbreken. Voor de uitvoering van zulk een militaire taak roepe onze Overheid dan vrijwilligers op.
Men trekke hieruit niet de gevolgtrekking, dat het Nederlandsche volk in een zondig nationalisme Indië in zulk een geval aan eigen lot mag overlaten. Wij zijn zelfs van overtuiging, dat zeker ons christelijk volksdeel goed en bloed voor Indië tot het einde toe moet willen inzetten, ook al zou de politieke ontwikkeling niet zóó verloopen, als naar ons inzicht voor Indië het meest gewenscht ware.
Ook gaan wij feil, indien wij onze militaire taak in Indië tot een z.g.n. politioneele gaan beperken: de uitroeiing van banditisme en terreur in en buiten de Repoeblik. Over een een inzet van onze gezagstroepen voor de uitoefening van zulk een taak in dat deel van Indië, dat het souverein gezag onzer Vorstin erkent, zou nog te spreken zijn. Maar zulk een taak zou aan onze militairen binnen de Repoeblik Indonesia nimmer mogen worden opgedragen, zonder hun voorafgaande instemming en met erkenning van hun rechten, indien zij hiertoe niet bereid zijn.
In wezen is de taak van ons leger in Indië een nationale plicht. Zij hebben de militaire bijdrage te leveren tot de verlossing van het rijksgebied Indië uit een Indonesisch-

revolutionnair en internationaal krachtenspel, dat noodlottig is voor de bevolking van Indië. Wij zijn tot gezagsherstel geroepen, indien wij aan de religieuze grondwet trouw willen blijven. Deze goede, geboden daad behoort, indien het niet anders kan, door ons leger verricht te worden.
Eenerzijds kan de nadruk op de gezagsvestiging zelve vallen, ongeacht de vraag, of zij die van het Nederlandsche gezag is. Doen wij dit, dan is tevens aan het militair optreden een grens en norm gesteld. Zulk een discipline mag dan van onze legerleiding geëischt worden, als bevorderlijk is aan het doel dezer gezagsvestiging en die gebruik van militaire macht voor andere doeleinden als misbruik straft.
Anderzijds kan de nadruk terecht op het karakter eener *Nederlandsche* gezagsvestiging vallen. De inzet van onze militaire krachten is uit andere hoofde niet verantwoord en niet geoorloofd. Onze tegenstanders blijken hier geen oog voor te hebben. De vereeniging Nederland-Indonesia eischte dezer dagen van onze regeering, dat zij alle militaire actie in Indië zou staken. Haar motief zal wel zijn, dat Indonesia er niet van gediend is. Ons motief ligt dichter bij huis: *Nederland* mag er niet van gediend zijn, indien onze troepen voor andere dan Nederlandsche doeleinden worden gebruikt. Ons leger is geen huurleger voor de Repoeblik, en onze soldaten zijn niet te huur.
Maar de inzet van onze militaire macht voor het herstel van het gezag onzer Vorstin in Indië is in alle opzichten gewettigd. Nationaal gezien, is een beroep op het geldend recht van onze Grondwet volkomen gerechtvaardigd. Internationaal wordt de souvereiniteit van het Rijk der Nederlanden over Indië door geallieerde landen erkend. Doch dit beroep op onze grondwet en op de internationale erkenning van onze souvereiniteit over Indië krijgt pas voor ons den rechten klank, wanneer het gedragen wordt door ons besef, dat wij, gezien de historie, dit gezagsherstel verschuldigd zijn aan den eenigen Eigenaar van Indië en aan de Indische volkeren zelve.

De restrictie

Onder één restrictie Prof. Kraemer waarschuwt het Indonesisch revolutionnaire nationalisme voor een fanatieke beleving van het adagium: „Fiat libertas, pereat mundus". (Kome de Vrijheid, ook al moet de wereld dan ondergaan). Zoo ook geldt de waarschuwing voor een fanatisme onzerzijds. Wij hebben ons te hoeden voor een fanatieke beleving onzerzijds van het „Fiat iustitia, pereat mundus". (Er geschiede recht, ook al moet de wereld dan ondergaan). Nederland

mag aan zijn roeping jegens Indië niet opgeofferd worden. Wij mogen den naaste niet liefhebben bòven onszelf. En Indië mogen wij ook niet opofferen aan het herstel van ons wettig gezag. Wij mogen den naaste niet liefhebben op een wijze, waarop wij ook onszelf niet mogen liefhebben: naar den ondergang toe!
Militair inzicht en staatsmanswijsheid dienen, om de kunst van het mogelijke te beoefenen. En een Overheid, die zichzelf zou handhaven, ondanks het feit, dat zij haar onderdanen enkel ten kwade zou kunnen dienen, staat voor een grens. Komt het zoo ver, dan geldt, naar het ons voorkomt, het woord van den apostel Paulus: „Een iegelijk zij in zijn eigen gemoed ten volle verzekerd". Liefde is de vervulling der wet. En de wet Gods zegent het leven.

STELLINGEN

De christelijk-religieuze grondwet.

1. Bij het licht der Heilige Schrift is het Indisch vraagstuk voor het Nederlandsche volk een kwestie, die ons op inniger en directer wijze aanbelangt dan eenig ander volk ter wereld buiten Indië.
Indië is immers in den loop der historie met Nederland en het Nederlandsche volk op zulk een voet verbonden, dat Indië meer en anders dan eenig land onze naaste is.

Leiding Gods en menschelijke roeping.

2. Onze verhouding tot Indië, ook de staatkundige, staat, voor de verantwoordelijkheid, waarmede wij daarin bekleed zijn, onder de norm der religieuze grondwet, ons in de Heilige Schrift geopenbaard en door de vreeze Gods beaamd en aanvaard, dat wij n.l. hierin God moeten liefhebben boven al en dezen onzen naaste als onszelf naar de ordinantiën Gods.

Christelijk politiek.

3. Deze religieuze grondwet, voor ons staatkundig beleid in de Indische kwestie aanvaard, draagt, stempelt, bezielt en begrenst dit beleid als christelijk beleid.

Nederland een christen-Natie?

4. a. Ons Nederlandsche volk mag niet geacht worden zoodanig op dezen grondslag te staan, dat een beroep hierop het hart van ons volk raakt.

De noodzaak eener A.R.-partij nu.

b. Uit dien hoofde is de vorming en de instandhouding onzer A.R.-partij christenplicht, omdat en zoolang in haar midden ons politiek beleid aan deze religieuze grondwet georiënteerd is en uit de geloofsgehoorzaamheid aan haar ontspringt.

c. Niet licht wordt de winst overschat, te danken aan zulk een partijformatie, voor het beleid in de Indische kwestie, n.l., dat wij op dezen grondslag elkaars hart en consciëntie kunnen vinden en eendrachtig uit eenzelfde beginsel leven, althans ons er door genormeerd en er aan gehouden achten.

Wat is democratie?

5. De overkoepeling van de politieke geloofsbelijdenissen in Nederland, in Indië en in de volkerenwereld van vandaag door de idee eener democratie, heeft weinig meer zin dan een phraseologische. Zij overspant immers bij ontstentenis van gemeenschappelijk fundament allerlei fundamenteele tegenstellingen als die van: internationalisten en nationalistisch, radicalistisch en conservativistisch, reactionnair en progressief, Schriftuurlijk en onschriftuurlijk belijden.
De Indische kwestie biedt voor deze these bewijsmateriaal te over.

Karakter van de Indische kwestie.

6. De Indische kwestie behoort naar haar staatkundig aspect voor ons christenvolk aldus gesteld te worden: Welke gedragslijn behooren wij, bij onze politieke verantwoordelijkheid, welke aan het Nederlandsche volk in ons huidige staatsbestel toekomt, van onze Nederlandsche Overheid te vorderen, opdat ons geweten vrij is ten aanzien van de religieuze grondverhouding, waarin wij tot Indië staan?

Opm.: Voor de zendingsmenschen onder ons dreigt het gevaar, dat zij uit een (verkeerd) missionair opportuniteitsbeginsel deze vraag niet meer juist stellen, doch haar vervangen of laten beïnvloeden door de vraag, wat de Indonesiër, c.q. de christen-Indonesiër, van ons verwacht.

Een „Hollandsch" vraagstuk.

7. Tengevolge van de verdeeldheid van ons Nederlandsche volk, inzake de primaire beginsel- en levensvragen, is de Indische kwestie voor een niet onbelangrijk onderdeel een intern-Hollandsche kwestie. Het valt te betreuren, dat, gezien het uitgesproken nationaal karakter van de Indische kwestie, het niet gekomen is tot vorming van een nationaal kabinet. Dientengevolge blijft de Hollandsche kwestie in de Indische kwestie, welke buiten deze reeds uitzonderlijk gewichtig is, voortdurend voortbestaan.

Karakter van het Hollandsche vraagstuk.

8. Deze Hollandsche kwestie in de Indische kan naar A.R.-beginsel getypeerd worden als de strijd rondom de handhaving van Gezag en Vrijheid in ons staatkundig leven ter plaatse en in het verband waar beide behooren. Deze immers dreigen onder meer in de Indische politiek der Regeering stuivertje te wisselen. Terwijl eenerzijds het gezag verlegd wordt vanuit de Hooge Overheid, welke bij de gratie Gods als dienaresse Gods regeert, naar het volk, dat in zichzelf oorsprong en drager van souvereiniteit wordt geacht, wordt anderzijds de vrijheid des volks, vastgelegd in de grondwet en van Overheidszijde gewaarborgd door haar eed op de grondwet, verlegd naar de Overheid, die al te willekeurig het geldend recht verzwakt. Deze, naar haar beginsel revolutionnaire, ondermijning van Gezag én Vrijheid strookt niet met de religieuze grondwet en de wijze, waarop zij bij het licht der Schrift de verhouding van Overheid en onderdanen bepaalt.
Ten gevolge van deze ondermijning en omwenteling van de plaats van Gezag en Vrijheid in het Nederlandsche staatsbestel wordt ons staatkundig leven beheerscht door de spanning van (partij-) dictatuur en anarchie en geleid door de opportuniteitsvisie van het oogenblik en van „de situatie", pseudo-christelijk „das Gebot der Stunde" geleeten.
Zulk een „Gebot der Stunde" kan principeel even licht „rechts"-reactionnair als „links"-radicalistisch uitvallen.

De huidige Indische politiek.

9. In de Indische politiek der regeering spelen dezelfde valsche beginselen mede een beslissende rol.

a. Eenerzijds wordt de Repoeblik Indonesia niet erkend. Doch op zulke gronden, dat er tusschen niet-erkenning en erkenning een geleidelijke overgang bestaat. Het valsche gezagsbeginsel der volkssouvereiniteit, ten onrechte in de Regeeringsverklaring van 10 December 1942 bij monde van de Koningin door anderen ingedragen, leidt onherroepelijk tot principieele ontbinding van het Nederlandsch gezag. In bond met het even revolutionnair geïnterpreteerde beginsel van het zelfbeschikkingsrecht der volkeren houdt het een principieele capitulatie in voor de aanspraken van de Repoeblik Indonesia. Haar aanspraken worden als „eisch van Gerechtigheid" door aanhangers van deze regeeringspolitiek uit het midden van de Partij van den Arbeid gebillijkt en gepredikt.
In strijd hiermede — gelijk terecht door de communistische partij wordt opgemerkt — worden van deze zijde de souvereiniteitsaanspraken van het Koninkrijk der Nederlanden tegenover die der Repoeblik gehandhaafd en behartigd. Doch, zooals deze Regeering een zekere vrijheid voor dictatuur vroeg en verkreeg van het Nederlandsche volk, zoo treedt zij ook tegenover de Repoeblik als een vrije dictatuur op, in de verwachting, a posteriori hiervoor de goedkeuring te verkrijgen van de ook haars inziens in principe souvereine volkeren van Indonesië.

b. Naast en in strijd met deze revolutionnaire beginselen van Gezag en Vrijheid wordt het regeeringsbeleid gedragen door de humanistische en (of) christelijke overtuiging, dat Nederland zijn roeping tegenover zijn naaste niet mag verloochenen, ook niet, in geval de naaste zelf deze roeping nu niet erkennen zou.

c. Voorts zijn de internationale verplichtingen van Nederland, voortvloeiend uit de internationale erkenning onzer souvereiniteit over Indië, geliefkoosde hefboomen voor de mainteneering van ons Overheidsgezag tegenover de inmiddels in beginsel reeds erkende volkssouvereiniteit der Indonesische volkeren. Deze tweede rechtvaardigheidsgrond leidt maar al te gemakkelijk tot défaitisme, aangezien de internationale wereldopinie ook als de grens van eigen gezagsuitoefening over Indië gezien wordt en wij ons al te spoedig gedwee bij deze „feiten", indien ze tegen ons zijn, neerleggen.
Het overleg met de Repoeblik of met personen uit haar midden geschiedt derhalve ten diepste „pour acquis de conscience" zoowel voor het forum der wereldopinie als voor dat van eigen doctrinaire ideeën van volkssouvereiniteit en zelfbeschikkingsrecht.
Voor dit laatste forum is militair herstel van het Nederlandsch gezag veroordeeld. Dies zoekt de Regeering het in de internationale rechtvaardiging bij eventueel gebleken onhandelbaarheid der Repoeblik, en (of) in de zedelijke roeping van Nederland jegens Indië. Dit alles begeleid door pogingen, de revolutie en haar geesteskind, de Repoeblik, te erkennen binnen de grenzen van ons Koninkrijk, zoo noodig met behulp van een vervaltermijn voor ons Koninkrijk.
Ook op dit punt zal het willekeurig „Gebot der Stunde" beslissen of de regeering naar eigen maatstaf reactionnair dan wel radicaal zal handelen, of ook den middenweg van overeenkomst na onderhandeling — die niet van **haar**, doch van de Repoeblik afhangt — zal bewandelen.

De Nederlandsche christen-democraten.

10. Typeerend voor christenleden uit de P. v. d. A. is, dat zij de beginselen van het Indonesisch nationalisme identificeeren met die eener revolutionnaire gezagsomwenteling en dat zij voorts deze revolutionnaire beginselen nu eens historisch-noodwendig, dan weer evangelisch achten.
In deze beoordeeling spelen de irrationalistische motieven uit de Barthiaansche theologie, waarin het Evangelie niet „reformatorisch", doch „revolutionnair" genoemd wordt, als ook die der humanistisch democratisch-revolutionnaire theorieën een rol.
In het revolutionnaire ontmoeten deze beide, in den wortel heterogene en antithetische beginselen elkander.
In de praktische politiek heeft het laatste beginsel stuwende beteekenis en geeft het den doorslag.

Misleidende beoordeeling

11. Het A.R.-beginsel, waarvolgens, religieus gezien, ongeloof en revolutie hand in hand gaan, wijl ongeloof het „groote gebod" buiten werking stelt en bijgevolg sociologisch Gezag en Vrijheid revolutionnair moet verankeren, wordt vanuit deze Barthiaansch georiënteerde theologie nu eens gebagatelliseerd dan weer geridiculiseerd, meestal verminkt en misvormd (door de valsche visie van de z.g.n. burgerlijkheid der Kerk), immer bestreden. Terwijl de Schriftuurlijke ondergrond van dit beginsel of door Schriftcritiek wordt geëlimineerd of door een onschriftuurlijke exegese wordt gesteriliseerd en in beide gevallen voor de praktijk onbruikbaar gemaakt. Dit huwelijk van Barthiaansch theologisch irrationalisme met het humanistisch philosophisch (en rationalistisch of romantisch) beginsel der volkssouvereiniteit is mogelijk op grond van de dualistische grondtrek van het Barthianisme, maar kan, op grond van ditzelfde dualisme, elk oogenblik ontbonden worden en willekeurig plaats maken voor den ongehuwden staat van het quiëtisme of voor een huwelijk met iedere andere philosophische staatsleer, immer te rechtvaardigen door een beroep op het „Gebot der Stunde".

De „Repoeblik" en het Indonesisch nationalisme.

12. De Calvinistische overtuiging, dat ook de theoretische beschouwingen gedragen en gericht worden door het beginsel van den beschouwer, wordt op frappante wijze bevestigd bij bestudeering van de onderscheiden wijzen, waarop communist, socialist, Roomsch-Katholiek, liberaal en Anti-Revolutionnair het verschijnsel van het Indonesisch nationalisme uiteenstellen en beoordeelen.

Neutraliteitswaan.

13. In de analyse van Dr. Verdoorn, die het Indon. Nationalisme typeert als principieel verzet tegen het koloniaal gezag, wordt dit koloniaal gezag als „vreemd" gezag onrechtmatig, en als „koloniaal" gezag ongeldig verklaard. Deze analyse dient zich aan als vrucht van objectief, gedesinteresseerd, neutraal, onpartijdig analyseeren, maar is in werkelijkheid beheerscht door des schrijvers partijdige, revolutionnair-democratische en missionair-opportunistische beginselen.

Liquidatie van koloniale verhoudingen.

14. Tengevolge van de hierboven geconstateerde principieel verschillende analyseeringen van het Indon. Nationalisme wordt ook fundamenteel verscheiden gedacht over den materieelen inhoud van de „liquidatie van het koloniale gezag en de koloniale mentaliteit" als keerzijde van de erkenning der rechtmatig geachte elementen in het Indon. Nationalisme.

Het Indonesisch nationalisme.

15. Ter vermijding van misverstand worde er onzerzijds met nadruk op gewezen, dat het Indon. Nationalisme onzes inziens beschouwd moet worden als een verzet tegen de koloniale structuur van het Indische leven of van resten van deze structuur.
Deze koloniale structuur houdt in, dat Indië alleen maar voorwerp is van onze Nederlandsche bemoeienis, enkel materie voor Nederlandsche vormgeving.
Oorspronkelijk economisch exploitatie-materiaal, was Indië bezitsvoorwerp van Nederland (**Nederlandsch**-Indië).
Onder vigueur van humanistische en christelijke denkbeelden werd het in de jaren omstreeks 1900 tot voorwerp van Nederlands zedelijke roeping. In de voogdijgedachte werd ruimte gemaakt voor de idee, dat wij Indië voortaan zoodanig als object voor onze zedelijke vormgeving hadden te behandelen, dat het Indische belang inhoud werd van een Nederlandsche taak. Tevens werd in dit taalbeeld de idee uitgedragen, dat Indië door ons tot rijpheid voor zelfstandigheid zou moeten worden ontwikkeld.
Dit alles nu blijft koloniaal gedacht.
De Indon. Nat. beweging is een verzet tegen deze koloniale structuur en mentaliteit. Zij komt op voor de gelijkwaardigheid en gelijkberechtigheid van den Indonesiër, en verzet zich tegen iedere voortzetting van de koloniale orde. Indië worde drager van de eigen Indische zaak en belangen. Ook niet langer voorwerp van ontvoogding. In dien zin komt men op voor algeheele liquidatie van de koloniale structuur en verzet men zich inzonderheid tegen een prolongatie van de z.g.n. ethische politiek. Zij toch wordt licht misbruikt tot rechtvaardiging van een status-quo in de ontvoogding of van een stagneering in dit proces. Tempo-verschil was dikwijls principieel verschil.
In deze zin bevat het nationalisme geen revolutionnaire elementen.

Het goed recht in het Indonesisch nationalisme.

16. In beginsel behoort de A.R.-staatkunde deze wenschen in te

willigen en er voor te strijden. Wij behooren de voogdijgedachte te honoreeren en het liever met een zelfstandig Indië te wagen dan te wachten op een „rijpheid" van Indië, die in feite ook in het moederland niet gevonden wordt.
Continuatie van voogdij **mondt van** lieverlede uit in een onzedelijke en onchristelijke houding jegens den naaste. Deze vrijmaking van het leven ligt ons na aan het hart.
Zij houdt o.a. in: voortgaande en versnelde indianiseering van het Indische publieke leven. Ook van het gezagsapparaat en van de gezagsdragers. Een zelfstandig Indië: niet zoozeer, wijl de Indische belangen er primair zouden moeten gelden, maar zelfstandig, wijl de Indische zaken door Indië zelf behartigd worden en de bewoner van Indië niet langer voorwerp van moederlandsche zorg en moederlandsche leiders is, doch zelf, en zooveel mogelijk zelf, alleen eigen zaken behartigt.

Staatkundige hervormingen.

17. De kwestie van de noodzakelijke hervormingen is niet primair van staatkundig-politieken, doch van religieus-socialen aard. Inmiddels is zij ook op het staatkundig terrein urgent. Zij beteekent ook hier een vrijmaking van het leven uit de bevoogding tot de algeheele zelfstandigheid. Van voorwerp van ons politiek en staatkundig beleid en van onze wetgeving worde de bewoner van Indië zoo spoedig dit kan zelf de drager van staatkundig beleid en wetgeving: zelfstandig gezagsdrager. Dit is eisch van het A.R.-beginsel, wil men, van christelijke politiek.

Niet-Staatkundige hervormingen.

18. Terecht verzet het Ind. Nat. zich innerlijk tegen ons spreken over en entameeren van andere dan staatkundige hervormingen, omdat hij zelf daarin object van onze bemoeienis blijft en het koloniaal karakter dusdoende impliciet gehandhaafd. Geen enkele hervorming kan zijn volle instemming verwerven, waarin hij niet zelf betrokken wordt en waarmede niet beoogd wordt, dat hem de gelegenheid geboden wordt, zelf de gewenschte hervormingen aan te brengen.

Zelf-hervormingen.

19. Aan ons dan voornamelijk de taak, onszelf te hervormen. Onze irreligieuze houding tegenover de Indonesiërs: niet alleen die van (resteerende) koloniale uitbuiting, maar vooral onze koloniale mentaliteit in den omgang met den Indonesiër; de sociale, ethische, economische en politieke rassendiscriminatie; ons indifferentisme ten aanzien van het geestelijk en geestesleven van den Indonesiër; de genotzucht van den Europeaan in de tropen als directief voor zijn levensgedrag; de welwillendheid in stee van erkenning en eerbiediging van rechten; de philanthropie bij gebreke in stimuleering van Indonesische productieve krachten en in ontsluiting tot maatschappelijken vooruitgang: al die dingen, waarin wij dezen naaste, zoo wij hem al eenigermate liefhadden (gezwegen van de liefdeloosheid en hermetische geslotenheid) niet liefhadden als onszelf.

Er is in Indië veel groots verricht, veel groots nagelaten, en ook veel groots in het kwade verricht.

De revolutionnaire ontvoogdingsidee.

20. In het verlengde van de revolutionnair-democratische ontvoogdingspolitiek ligt die van de losmaking van Indië tot onafhankelijkheid en de eventueele „bede" onzerzijds aan Indië om een vrijwillig samengaan.

Indonesisch nationalisme en revolutionnaire democratie.

21. De ontworteling van den Indonesiër door ons Westersch neutraal onderwijs is één der oorzaken van de huidige revolutie in Indië. Dit in tweeërlei opzicht:
De „ongeborgenheid" van den intellectueelen Indonesiër deed hem na deze ontworteling gereede vluchten in de veilige wijk van een pseudo-religieuze ideologie en afgoderij met een Indonesia Merdeka. De revolutionnair-democratische leerstellingen aan de Leidsche hoogeschool verkondigd, boden hem een Westersch-idealistische rechtvaardiging voor een eventueel revolutionnair nationalisme.

De christen-Indonesiër en „de Zending".

22. Het gebrek en tekort aan politieke beginselvoorlichting van de zijde der zending is mede oorzaak van de verkeerde richting, nu door christen-Indonesiërs ingeslagen.
Hier was een vacuum ontstaan, dat voor niet-christelijke beïnvloeding openstond.
De grootste belemmering voor de bevrijding van deze christen-Indonesiërs uit het moeras van deze revolutionnair-democratische theorieën en praktijken is de „nieuwe" houding van hen, die zich als „de Zending" aandienen: de z.g.n. missionaire vreemdheidsvlucht uit het leven, verbonden met de missionaire verkondiging van revolutionnair-democratische theorieën als de Waarheid en de Gerechtigheid onder christelijken vlag.

Hoogkerkelijk en hoogmissionair denken.

23. Tengevolge van een verabsoluteering van kerk (de Kerk) en zending (de Zending) offert momenteel menige zendeling op dit altaar der Kerk en der Zending de Bijbelsche liefde tot God in de gezagsgehoorzaamheid en tot zijn naaste in de vaderlandsliefde. Deze ontwrichting der levensverbanden blijke o.a. uit een uitlating, dat een zendeling eerst internationaal, daarna Indonesisch en tenslotte Nederlandsch heeft te denken en te handelen. Hier is een gezagsondermijning aan het woord, die tegelijkertijd aan landverraad doet denken.

Zelfstandigmaking der Indonesische kerken.

24. Ten onrechte beroept Dr Verdoorn zich op de zelfstandigmaking der inheemsche kerken, als ware dit een illustratie van de erkenning van zendingswege van het goed recht van nationalisme. Eveneens verwart hij kerk en staat, wanneer hij deze zelfstandigmaking der kerken ten voorbeeld stelt voor een onafhankelijkheidsverklaring van Indonesië.

Socialisme en Indonesisch nationalisme.

25. Tengevolge van een dooreenstrengeling van zuiver nationalistische en revolutionnaire motieven in het huidige Indonesische nationalisme is dit Nationalisme bezweken voor den drang der verleiding, om lange revolutionnairen en minderwaardigen (immers uit handen van den reeds verslagen overweldiger) weg de Repoeblik Indonesia te proclameeren. Het goed recht van deze Nationalistische Beweging heeft zij op deze wijze zelf gecompromitteerd.

De staatsvorm van de Repoeblik.

26. De vraag, of deze Repoeblik vandaag of morgen fascistisch, communistisch dan wel democratisch is, is irrelevant en zelfs misleidend, omdat zij, ongeacht het antwoord op deze vraag, reeds veroordeeld is als resultaat eener revolutionnaire (en wijl verbonden met het Japansche regiem zelfs minderwaardige) beweging.
Van deze hoofdzaak mag de aandacht door geen nevenvraag worden afgeleid.

Het misverstand a) in Indië.

27. Onzerzijds wordt er te weinig rekening mede gehouden, dat een nationalistische aanhanger van de Repoeblik iedere veroordeeling en bestrijding van deze Repoeblik ziet als een veroordeeling van het goed recht van het Ind. Nat., en als een reactionnaire bestrijding van deze beweging.
Het A.R.-getuigenis tegen deze revolutie vindt geen zuiveren klankbodem bij den Ind. Nationalist, klinkt hem valsch in de ooren en roept het spookbeeld van een hernieuwd koloniaal bewind bij hem wakker.

b) elders.

28. Dit geldt trouwens niet alleen voor den Indonesischen nationalist, doch evenzeer voor den revolutionnairen democraat in ons vaderland, laat staan voor den communist. Ook geldt dit isolement van onze positie voor een overgroot deel ten aanzien van wereldpers en wereldopinie.

Karakter van ons getuigenis.

29. De eenige weg, die voor ons open staat, om dit isolement voor het verstaan van ons getuigenis te doorbreken, is die van:

a. de herhaalde fundeering van onzen oproep tot gezagseerbiediging, als norm voor onderdaan en overheid, in onze persoonlijke religieuze gebondenheid aan de openbaring in de Heilige Schrift.
b. de duidelijke, voor vriend en tegenstander voor geen tweeërlei uitlegging vatbare antithetische distantieering van alle koloniale mentaliteit, van conservatisme en kapitalisme, van materialisme en Europeesch epicureïsme, van militairisme en gezagsverabsoluteering.

Zelfontbinding of eeuwigheid van ons Koninkrijk?

30. De afwijzing van de idee eener ontbinding van het Koninkrijk in belofte of op termijn impliceert niet de aanvaarding van de idee eener eeuwigheid van het Koninkrijk.

De eerste idee toch is geboren uit de dwaling, dat wij onszelf aan Gods wet onttrekken mogen; de tweede vermeet zich, God de wet voor te schrijven.

Ontvoogding bij Kuyper.

31. Het gevaar is niet denkbeeldig, dat men bij de christelijke idee eener ontvoogdingspolitiek het derde van vergelijking uit het oog verliest, dit beeld onhistorisch aanwendt, en er de revolutionnaire gedachte van de vrijwillige zelfontbinding van het Koninkrijk ten onrechte in draagt.

Eenzijdigheid in onze voorlichting.

32. De Hollandsche pericoop van de Indische kwestie eischte van Kamerfractie en pers het volle gewicht te leggen op de gezagskwestie. De Indische pericoop eischt echter van ons niet minder nadruk te leggen op de erkenning van het goed recht van het Ind. Nat. als op de bestrijding van de revolutie.
In deze taak schoot onze voorlichting, stellig aanvankelijk, te kort.

Illegaliteit en revolutie-bestrijding.

33. Zooals ten tijde van de bezetting er in de illegaliteit een samengaan van Calvinisten en communisten tot op zekere hoogte geboden was, zoo is ook tot op zekere hoogte een samengaan met allen, die de Repoeblik Indonesia als revolutionnair verschijnsel bestrijden, onze roeping.
Het A.R.-verzet tegen de tyrannie der bezettende macht in Nederland en ons huidig verzet tegen de „Machtsergreifung" der Repoeblik liggen in elkaars verlengde en komen uit dezelfde wortel op.

Onze militairen in Indië.

34. Naar A.R.-visie hebben onze troepen in Indië niet de taak, de Repoeblik te helpen in haar eventueele poging tot democratiseering; evenmin de uitsluitend politioneele, om terrorisme en banditisme te bestrijden. Hun taak is een nationale plicht: De militaire bijdrage tot de verlossing van het rijksgebied Indië uit een Indonesisch en internationaal krachtenspel, dat noodlottig is voor Indië, door (de weldaad van) onze gezagsvestiging, gefundeerd in de gehoorzaamheid aan de religieuze grondwet.
Eenerzijds kan de nadruk vallen op de gezagsvestiging zelve, ongeacht de vraag, of zij die van het Nederlandsche gezag is. Anderzijds op het karakter eener **Nederlandsche** gezagsvestiging, omdat de inzet van onze militaire krachten uit anderen hoofde niet verantwoord of geoorloofd is, daarentegen uit dezen hoofde volkomen gewettigd, zoowel gelet op het geldende recht, in onze grondwet vastgelegd, alsook op het feit, dat Nederland dit, gezien de historie, zoowel aan den eenigen Eigenaar van Indië als aan de Indische volkeren verplicht is.

De restrictie.

35. Even terecht als Prof. Kraemer het Indonesisch revolutionnair nationalisme waarschuwt voor een fanatieke beleving van het adagium: „Fiat libertas, pereat mundus", even terecht geldt de waarschuwing voor een fanatieke beleving onzerzijds van het: „Fiat iustitia, pereat mundus".